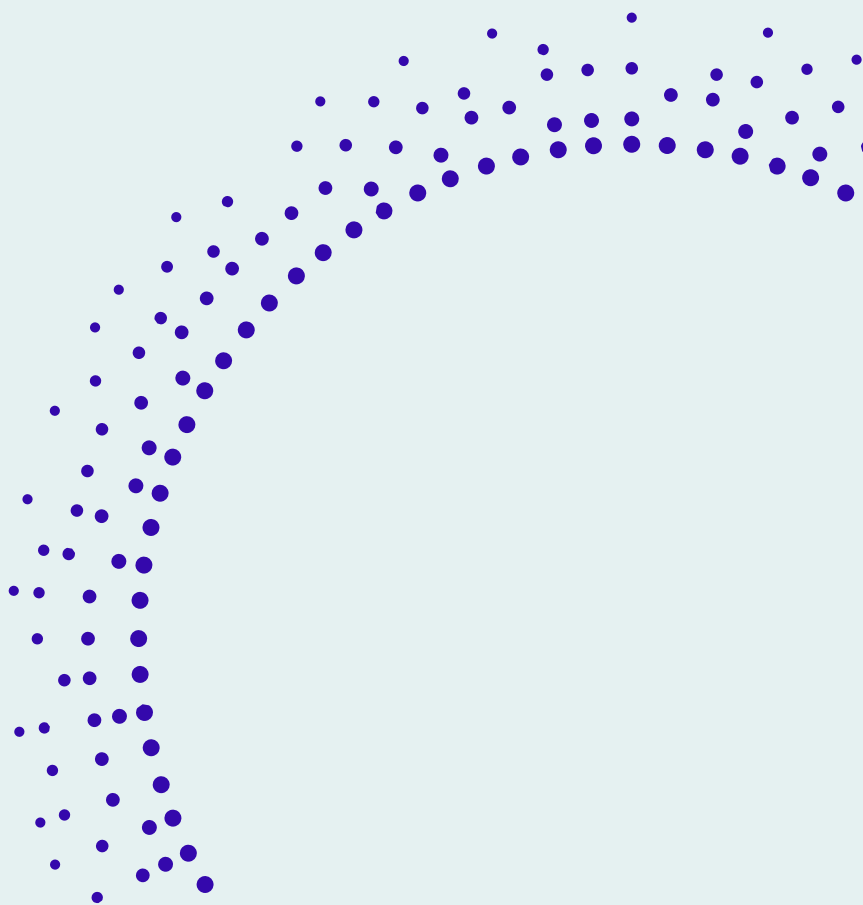

Tiltak for økt valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn

Forfattere | Dag Arne Christensen (NORCE), Tor Helge Holmås (NORCE), Benedicte Nessa (NORCE) og Johannes Bergh (ISF)

Rapport | Nr. 11-2025 – NORCE Helse & Samfunn

Rapporttittel	Tiltak for økt valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn
Prosjektnummer	109433
Institusjon	NORCE Research AS
Oppdragsgiver(e)	Integrering- og mangfoldsdirektoratet
Gradering	Åpen
Rapportnr.	11-2025, NORCE Helse og samfunn
ISBN	978-82-8408-401-5
Antall sider	77
Publiseringsdato	[30.06.2025]
CC-lisens	CC BY 4.0
Sitering	[Skriv tekst her]
Bildekreditering	[Skriv tekst her]
Kvalitetsansvarlig	[Skriv tekst her]
Stikkord	[Skriv tekst her]

Sammendrag

Formålet med denne rapporten er å undersøke forklaringer på den lave valgdeltakelsen blant innvandrere, identifisere innvandrergrupper med spesielt lav deltakelse samt å diskutere mulige tiltak for å øke deltakelsen. Vi analyser valgdeltakelsen i stortingsvalget 2021 og i kommunestyrevalget 2023 bygger på individbaserte registerdata for alle stemmeberettigede, samt en spørreundersøkelse blant et utvalg av innvandrere gjennomført i etterkant av lokalvalget i 2023. Analysene tar utgangspunkt i en litteraturgjennomgang som knytter innvanderens valgdeltakelse til både innvandrerspesifikke- (som botid og landbakgrunn), generelle individuelle- (som kjønn og alder), samt nettverksbaserte (som nabolag og familieforhold) forklaringsperspektiver. I analysene sammenlignes valgdeltakelsen blant ulike grupper av innvandrere (etter landbakgrunn og innvandringsgrunn) og innvandrernes etterkommere med majoritetsbefolkningen (norskfødte).

Summary

The purpose of this report is to investigate explanations for the low voter turnout among immigrants, identify immigrant groups with particularly low turnout, and discuss possible measures to increase turnout. We analyze voter turnout in the 2021 general election and the 2023 municipal elections based on individual-based register data for all eligible voters, as well as a survey among a sample of immigrants conducted after the 2023 local elections. The analyses are based on a literature review that links immigrant voter turnout to both immigrant-specific (such as length of residence and country of origin), general individual (such as gender and age), and network-based (such as neighborhood and family relationships) explanatory perspectives. The analyses compare voter turnout among different groups of immigrants (by country of origin and reason for immigration) and immigrants' descendants with the majority population (Norwegian-born).

NORCE Research AS, Postboks 22 Nygårdstangen, 5838 Bergen, Norway

E-POST post@norceresearch.no

WEB norceresearch.no

TEL. +47 56 10 70 00

ORG NO. 919 408 049

Innhold

Innhold	1
Forord.....	2
Sammendrag	3
Summary	5
1. Innledning	7
2. Innvandring og valgdeltakelse i Norge	9
3. Hvem er hjemmesitterne?	12
3.1 Innvandrerspesifikke faktorer	12
3.2 Generelle individbaserte faktorer	16
3.3 Betydningen av ulike nettverk.....	17
4 Datagrunnlag og analyser	18
4.1 Analyser av registerdata	18
4.2 Valgdeltakelse etter region (fødeland).....	21
4.3 Valgdeltakelse etter innvandringsgrunn.....	25
4.4 Blir valgdeltakelsen blant innvandrere likere majoritetsbefolkningens over tid?	27
4.5 Er valgdeltakelsen blant innvandrere i Norge spesielt lav?.....	32
4.6 Analyser fra velgerundersøkelsen 2023	34
4.7 Oppsummering av analysene	38
5. Kan mobiliseringstiltak øke valgdeltakelsen?	39
5.1 Tidligere velgermobiliseringseksperimenter i Norge	40
5.2 Mulige nye velgermobiliseringstiltak.....	43
6. Andre tiltak for å øke deltakelsen blant innvandrerne?	45
6.1 Hverdagsintegrering	46
6.2 Lærdom fra andre sektorer	48
6.3 Tilskudd fra Valgdirektoratet.....	50
6.4 Kan disse erfaringene overføres til valgmobilisering?.....	55
7. Oppsummering.....	58
Litteratur	61
Appendiks.....	67

Forord

Integrering- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har tatt initiativ til å utarbeide en kunnskapsoversikt med formål om å undersøke den lave valgdeltakelsen blant enkelte innvandrergupper samt å identifisere mulige tiltak for å øke deltagelsen. Oppdraget ble gitt til en forskergruppe fra NORCE Samfunn og Institutt for samfunnsforskning (ISF) i Oslo. Forskergruppen har bestått av forsker I Dag Arne Christensen (prosjektleder, NORCE), forsker I Tor Helge Holmås (NORCE), forsker II Benedicte Nessa (NORCE) og forskningsleder Johannes Bergh (ISF). Vi ønsker å takke Therese Lunde (ISF) og Kasper Møller Hansen (København Universitet) som har bidratt med data om valgdeltakelsen til innvandrere i Danmark og Sverige. Vi takker også IMDi for et godt samarbeid underveis i prosjektet.

Bergen, mai 2025

Dag Arne Christensen

Tor Helge Holmås

Benedicte Nessa

Johannes Bergh

Sammendrag

Formålet med denne rapporten er å undersøke forklaringer på den lave valgdeltakelsen blant innvandrerne, identifisere innvandrergrepper med spesielt lav deltakeelse samt å diskutere mulige tiltak for å øke deltakeelsen. Vår analyse av valgdeltakelsen i stortingsvalget 2021 og i kommunestyrevalget 2023 bygger på individbaserte registerdata for alle stemmeberettigede, samt en spørreundersøkelse blant et utvalg av innvandrere gjennomført i etterkant av lokalvalget i 2023. Analysene tar utgangspunkt i en litteraturgjennomgang som knytter innvandrernes valgdeltakelse til både innvandrerspesifikke- (som botid og landbakgrunn), generelle individuelle- (som kjønn og alder), samt nettverksbaserte (som nabolag og familieforhold) forklaringsperspektiver. I analysene sammenlignes valgdeltakelsen blant ulike grupper av innvandrere (etter landbakgrunn og innvandringsgrunn) og innvandrernes etterkommere med majoritetsbefolkningen.

Innvandrerne deltar betydelig mindre enn majoritetsbefolkningen i begge valg. Spesielt lav valgdeltakelse har arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa i kommunestyrevalget. Analysene tyder heller ikke på at disse forskjellene påvirkes særlig mye avhengig av hvor lenge man har bodd i Norge. Vi finner for eksempel overraskende store deltakeelsesforskjeller mellom etterkommere (velgere født i Norge av innvandrereforeldre), og majoritetsbefolkningen. Lengre botid i seg selv ser heller ikke ut til å bidra nevneverdig til økt valgdeltakelse blant innvandrere fra ikke-vestlige land. Valgdeltakelsen til velgere fra ulike opprinnelsesland i stortingsvalget 2021 er også gjennomgående lavere sammenliknet med tilsvarende tall for det siste parlamentsvalget i Danmark og Sverige. Det gjelder også når vi sammenlikner med gjennomsnittsdeltakelsen (nivået på valgdeltakelsen) i de tre landene.

Spørreundersøkelsen viser at innvandrerne er noe mindre interessert i politikk, og færre oppfatter at de forstår de politiske sakene i Norge sammenliknet med majoritetsbefolkningen. Her har de politiske partiene en viktig oppgave i å øke interessen og gjøre de politiske sakene relevante for innvandrerne. Borgerplikten står sterkt blant innvandrerne, men ikke like sterkt som i majoritetsbefolkningen. Mange innvandrere etterspør også grunnleggende informasjon om stemmerett og hvordan man avgir stemme.

Det er trolig et potensiale for å øke valgdeltakelsen blant innvandrerne. Det gjennomføres mange mobiliseringstiltak rettet mot denne gruppen, men de er sjelden utformet på en måte som gjør at man kan undersøke om de virker eller ikke. En løsning er å benytte seg av velgermobiliseringstiltak i form av eksperimenter utformet i samarbeid mellom forskere og valgmyndighetene. Norge har god tilgang til registerdata for alle velgerne, og forutsetninger for systematisk utprøving av ulike tiltak er gode. En mulighet er å bygge videre på de (upolitiske) eksperimentene som er blitt gjennomført i Norge. SMS-meldinger med skreddersydd innhold er en spesielt kostnadseffektiv måte å kommunisere med velgerne på. Det brukes også betydelig ressurser i Norge for at sivilsamfunnsorganisasjoner skal bidra til bedre integrering av innvandrerbefolkning. Her er det også et mulig potensial for mer samarbeid med forskningsmiljøene for å teste ut effekten av konkrete tiltak.

Summary

This report aims to examine the low voter turnout among immigrants, identify immigrant groups with particularly low participation, and discuss possible measures to increase participation. Our analyses of voter turnout in the 2021 parliamentary election and the 2023 municipal election are based on individual-based register data for all eligible voters, as well as a survey conducted among a sample of immigrants after the 2023 local election. In the analyses, voter turnout among different groups of immigrants (by country of origin and reason for immigration) and their descendants is compared with the majority population (Norwegian-born).

Immigrants participate significantly less than the majority population in both elections. Particularly low voter turnout is observed among labor immigrants from Eastern Europe in the municipal election. The analyses also do not suggest that these differences are significantly affected by how long one has lived in Norway. For example, we find surprisingly large differences in participation between descendants (voters born in Norway to immigrant parents) and the majority population. Longer residence in itself does not seem to contribute significantly to increased voter turnout among immigrants from non-Western countries. Voter turnout among voters from various countries of origin in the 2021 parliamentary election is also consistently lower compared to similar figures for the most recent parliamentary elections in both Denmark and Sweden.

The survey shows that immigrants are somewhat less interested in politics and fewer perceive that they understand political issues in Norway compared to the majority population. Here, political parties have an important task in increasing interest and making political issues relevant to immigrants. The civic duty norm is strong among immigrants, but not as strong as in the majority population. Many immigrants also request basic information about voting rights and how to cast a vote.

There is likely potential to increase voter turnout among immigrants. Many mobilization measures are directed at this group, but they are rarely designed in a way that allows for investigation of their effectiveness. One solution is to use voter mobilization measures in the form of experiments designed in collaboration between researchers and election authorities. Norway has good access to register data for all voters, and the conditions for

systematic testing of various measures are favourable. One possibility is to build on the (non-political) experiments that have been conducted in Norway. SMS messages with tailored content are a particularly cost-effective way to communicate with voters. Significant resources are also used in Norway for civil society organizations to contribute to better integration of the immigrant population. Here, there is also potential for more collaboration with research environments to test the effectiveness of specific measures.

1. Innledning

Valgdeltakelsen blant enkelte innvandrergupper er svært lav, ikke minst sammenliknet med majoritetsbefolkningen. Det representative demokratiet ser ikke ut til å kunne fange opp innvandrernes interesser og engasjement i stor nok grad. Lav valgdeltakelse og ikke minst store sosiale ulikheter i deltakelsen kan ses som et tegn på en svekkelse av det demokratiske styresettet (Elklit m.fl., 2000), og sviktende deltakelse et uttrykk for manglende politisk integrering av innvandrerbefolkningen. Deltakelsesgapet reiser flere viktige forskningsspørsmål: Hva forklarer den lave deltakelse blant enkelte innvandrergupper? Hvilke tiltak kan bidra til å øke deltakelsen? Og, i forlengelse av det sistnevnte, hva kan myndighetene, frivillig sektor og andre relevante aktører gjøre på kort og lang sikt for å mobilisere innvandrergupper med lav valgdeltakelse? Med bakgrunn i ulike datakilder og tidligere forskning forsøker denne rapporten og våre analyser å gi noen svar på disse spørsmålene. Analysene i rapporten bidrar samtidig med kunnskap til diskusjonen om den lave deltakelsen blant enkelte innvandrergupper.

Innvandrere deltar betydelig mindre i valg enn majoritetsbefolkningen ikke bare i Norge, men også i andre vestlige land. Innvandrerne er også overrepresentert blant de permanente hjemmesitterne som aldri stemmer i norske valg (Bergh & Christensen, 2019). Samtidig vet vi at det er stor variasjon mellom ulike grupper av innvandrere (se f.eks. Kleven & Corneliussen, 2024). Hvorvidt og hvordan deltakelsen blant velgere med og uten innvandringsbakgrunn kan økes er et sentralt tema og ikke minst har denne problemstillingen fått mye oppmerksomhet i samfunnsvitenskapelig forskning. Det er også gjennomført en rekke studier som prøver å forklare den lave deltakelsen, og dette er kunnskap som er vesentlig for å kunne utvikle tiltak for å øke deltakelsen. Endelig er det publisert et stort antall studier, i all hovedsak amerikanske, som evaluerer effekten av ulike velgermobiliseringstiltak (Green & Gerber, 2019). Denne eksperimentelle forskningen finner at velgere kan motiveres til å stemme, men ikke alle tiltakene er like effektive. I rapporten gjennomgås og diskuteres slike tiltak.

Det er imidlertid ikke gitt at tiltak som har effekt i for eksempel USA, vil ha tilsvarende effekt i Norge. To av forfatterne av denne rapporten, har gjennomført flere eksperimenter med tiltak for å øke valgdeltakelsen både blant innvandrerbefolkningen og den øvrige

befolkningen av stemmeberettigede i Norge (Bergh m.fl., 2020; 2021; Bergh & Christensen, 2024). Kort sagt viser resultatene at enkle upolitiske tiltak som gir informasjon om hvordan man stemmer eller en påminnelse om valget i form av en SMS eller et brev har en positiv effekt på valgdeltakelsen. Blant velgere med innvandrerbakgrunn var det særlig brev med litt utfyllende praktisk informasjon om stemmegivningen som hadde størst effekt. Slike tiltak ser også ut til å fungere best ved lokale valg i Norge der deltakelsen i utgangspunktet er lavere enn i stortingsvalgene. Som en direkte konsekvens av disse eksperimentene er tiltakene med brev og SMS nå innført som generelle ordninger og gjennomføres av Valgdirektoratet ved hvert valg.

Gangen i rapporten er som følger: I kapittel 2 gjøres det kort rede for forskjeller i valgdeltakelsen mellom velgere med innvandrerbakgrunn og majoritetsbefolkningen i stortings- og kommunestyrevalg over tid slik disse er målt av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Kapittel 3 diskuterer mulig forklaringer på disse forskjellene, og med bakgrunn i litteraturen oppsummeres kunnskapsgrunnlaget. I kapittel 4 undersøkes valgdeltakelsen til ulike grupper av innvandrere i stortingsvalget 2021 og i kommunestyrevalget 2023 før og etter justering for enkelte individuelle forklaringsfaktorer. Formålet med disse analysene er å identifisere grupper av innvandrere med særlig lav deltakelse. Det er gjennomført en rekke ulike mobiliseringstiltak, både i Norge og andre land, for å motivere de stemmeberettigede til å delta i valg, og slike tiltak diskuteres i kapittel 5. Vi tar her utgangspunkt i forskningslitteratur som ved hjelp av systematisk eksperimentell utprøving, undersøker effektene av denne type tiltak. Med bakgrunn i resultater fra denne litteraturen diskuterer vi mulig tiltak som kan testes ut i fremtidige valg. I tillegg til en slik eksperimentell tilnærming gjennomføres det også andre typer av tiltak for å mobilisere innvandrere til å delta i valg og til å engasjere seg på andre politikkområder. Kapittel 6 diskuterer slike tiltak, hvorvidt de kan ha en overføringsverdi til valgfeltet og hvordan slike tiltak kan testes med hensyn til om de er virkningsfulle eller ikke. Kapittel 7 trekker det hele sammen og oppsummerer hovedfunnene. Vi starter med en kort gjennomgang av utgangspunktet, innvandrerbefolkningens lave deltakelse i valg.

2. Innvandring og valgdeltakelse i Norge

Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er betydelig høyere i lokalvalg enn ved stortingsvalg. Ved stortingsvalg må man i tillegg til å fylle 18 år i valgåret ha norsk statsborgerskap for å ha stemmerett. I lokalvalg får utenlandske statsborgere rett til å stemme tre år etter bosetting. Statsborgere fra de andre nordiske landene har stemmerett hvis de er registrert bosatt i Norge senest den 30. juni i selve valgåret.

Befolkningen i Norge (og i Europa) er blitt betydelig mer etnisk mangfoldig de siste tiårene. Etter at de første arbeidsinnvandrerne kom til Norge på slutten av 1960-tallet, har innvandringen vært omfattende (Brochmann & Grødem, 2017). Utvidelsene av EU i 2004 og 2007 førte til en økning i arbeidsinnvandringen hovedsakelig fra Øst-Europa (Bratsberg, Raaum & Røed, 2014; NOU, 2022:18). I 1970 hadde 1,3 prosent av den norske befolkningen utenlandsk opprinnelse (innvandret selv eller født av to innvandrerforeldre). I 2023 var tallet steget til rundt 18 prosent. Relativt til folketallet, var Norge ett av de største mottakerlandene av asylsøkere og flyktninger etter flyktningkrisen sommeren og høsten 2015, da over 31 000 asylsøkere kom til Norge (NOU, 2017:2, s. 11). I 2016 var familiegjennforening og flukt de viktigste innvandringsgrunnene, mens arbeidsinnvandring var den vanligste innvandringsgrunnen i flere år etter utvidelsene av EU. Krigen i Ukraina har medført at innvandringen til Norge har vært historisk høy de siste tre årene (Kirkeberg, 2024). Det innebærer at gruppen av stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har økt over tid, og vil øke ytterligere fremover.

I kommunestyrevalget 2023 hadde 18 prosent av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn (selv innvandret, barn av innvandrere eller utenlandske statsborgere) (Kleven & Corneliussen, 2024), en økning på rundt 13 prosentpoeng sammenliknet med lokalvalget 1999 (Skiple m.fl., 2022). I stortingsvalg, der kun norske statsborgere har stemmerett, utgjorde innvandrerbefolkningen rundt 9 prosent i 2021 (Kleven m.fl., 2022), en økning på rundt 3 prosentpoeng sammenliknet med stortingsvalget i 2013.

Statistisk Sentralbyrå (SSB) har målt innvandrerbefolkningens valgdeltakelse i kommunestyrevalg siden 1983 og i stortingsvalg siden 1997. Tabell 1 panel A (kommunestyrevalg) og panel B (Stortingsvalg) viser valgdeltakelsen fra 1990-tallet for 1) innvandrere med norsk statsborgerskap, 2) norskfødte med innvandrerbakgrunn, 3)

utenlandske statsborgere (kun stemmerett i lokalvalg) og 4) den øvrige befolkningen med norsk statsborgerskap.

I lokalvalgene (Panel A) er det spesielt den lave og synkende valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere som peker seg ut. Kun 25 prosent i denne gruppen deltok i kommunestyrevalget i 2023, og en stor andel av disse er arbeidsinnvandrere. En mer detaljert analyse viser at deltakelsen blant ikke-nordiske arbeidsinnvandrere i lokalvalget i 2019 var 19 prosent (Skiipe m.fl., 2023). Deltakelsen var særlig lav blant polske og litauiske arbeidsinnvandrere, som var de to største gruppene av arbeidsinnvandrere i manntallet i 2019 (Ibid.: 21). Det er velkjent at en stor andel av arbeidsinnvandrerne, særlig fra Sentral- og Øst-Europa, er lite integrert i Norge (NOU, 2022:18) og en mulig grunn til det kan være at mange ikke har til hensikt å bli boende. Et offentlig oppnevnt utvalg har gjennomgått integreringen av denne gruppen og anbefaler en forsterket innsats for integrering og tar til orde for en "differensiert integreringspolitikk"(se NOU, 2022:18). Det er også betydelige deltakelsesforskjeller mellom de øvrige to innvandrergruppene (innvandrere med norsk statsborgerskap og norskfødte med innvandrerbakgrunn) og majoritetsbefolkningen. I 2023 var denne forskjellen på rundt 32 prosentpoeng.

I stortingsvalgene (Panel B) er deltakelsen betydelig høyere enn i lokalvalgene (rundt 15 prosentpoeng om vi ser på de to siste valgene). Likevel, det er betydelige deltakelsesforskjeller også i stortingsvalgene etter innvandrerbakgrunn. I 2021-valget deltok 80 prosent av den øvrige befolkningen, mens rundt halvparten av velgerne med innvandrerbakgrunn deltok i valget. Forskjellen er på rundt 30 prosentpoeng, og også her har forskjellene økt over tid. Det er liten forskjell mellom etterkommere (norskfødte) og andre innvandrere med norsk statsborgerskap i stortingsvalgene. Sammenlikner vi de to siste stortings- og kommunestyrevalget, så er deltakelsen blant innvandrergruppene nedadgående i begge valgene, noe som ikke er tilfellet for den øvrige norskfødte befolkningen.

I sum viser tallene i tabell 1 at valgdeltakelsen blant velgere med innvandrerbakgrunn er lav i begge valg, at deltakelsesgapet til den øvrige befolkningen har økt (særlig i lokalvalgene), samtidig som det er en nedgang i deltakelsen blant innvandrerne spesielt i det siste valget.

Spørsmålet er hva som kan ligge bak disse forskjellene. I det etterfølgende retter vi fokus på hva forskningslitteraturen kan fortelle oss om dette spørsmålet.

Tabell 1. Valgdeltakelse i norske valg 1995-2023, etter innvandringskategori. Prosent (Kilde: SSB)

Panel A: Lokalvalg

Valgår	Øvrige befolkning: statsborgerskap	Norsk	Innvandrere: statsborgerskap	norsk	Norskfødte innvandrerbakgrunn	med	Utenlandske statsborgere
1995	65		58		-		39
1999	63		50		-		38
2003	61		41		-		34
2007	63		41		35		36
2011	66		43		40		32
2015	64		40		38		29
2019	70		45		46		31
2023	69		38		36		25

Panel B: Stortingsvalg

Valgår	Øvrige befolkning: statsborgerskap	norsk	Innvandrere: statsborgerskap	norsk	Norskfødte innvandrerbakgrunn	med
1997	79		63		63	
2001	76		53		46	
2005	78		53		50	
2009	78		52		51	
2013	80		54		53	
2017	80		55		57	
2021	80		50		52	

3. Hvem er hjemmesitterne?

Hva gjør at noen deltar i valg, mens andre blir hjemme? Faglitteraturens svar på dette spørsmålet er at det er mange faktorer som kan forklare litt av variasjonen i valgdeltakelsen, og ikke enkeltfaktorer alene som forklarer mye. For å tilnærme seg spørsmålet skiller gjerne litteraturen mellom individuelle og kontekstuelle forklaringer på deltakelse (Geys, 2006; Smets & Van Ham, 2013; Stockemer, 2017). *Individuelle forklaringer* setter søkelys på kost-nytte-vurderinger, sosiale ressurser og holdninger, mens *kontekstuelle forklaringer* studerer betydningen av lokale geografiske nettverk som nabolag, boområder, bydeler og kommuner (se f.eks. Bratsberg m.fl., 2021), personlige sosiale nettverk (venner, familie osv.), trekk ved selve valget, som partisystemer, partikonkurransen, målrettede integreringstiltak (som introduksjonsprogrammet), samt ulike ordninger for å gjøre det enkelt og praktisk å stemme.

Forklaringer på innvandrernes valgdeltakelse kan grupperes etter hvorvidt utgangspunktet er egenskaper ved innvandrere selv (innvandrerspesifikke faktorer) eller mer allmenne forklaringer på valgdeltakelse som gjelder alle velgere uavhengig av innvandrerstatus. Deltakelse kan være betinget av a) trekk ved den enkelte innvandrer (allmenne faktorer som sosiale ressurser, og individuell motivasjon, og innvandrerspesifikke som botid, og innvandringsgrunn), b) egenskaper ved landet innvandrerne kommer fra (innvandrerspesifikke kontekstuelle faktorer som demokratiske tradisjoner og levekår), og c) trekk ved ulike typer av nettverk som kommunen/bydelen/nabolaget innvandrerne/velgerne bor i eller sosiale nettverk som familieforhold (White m.fl., 2008; Bratsberg m.fl., 2021). I det etterfølgende oppsummerer vi relevante perspektiver og empiriske resultater, og vi starter med forklaringer som kan knyttes til det faktum at velgerne har innvandrerbakgrunn.

3.1 Innvandrerspesifikke faktorer

Valgdeltakelsen blant innvandrere kan variere med konkrete *innvandrerspesifikke faktorer*. Forskning har vært opptatt av forhold som botid, landbakgrunn (økonomiske, kulturelle og politiske faktorer i hjemlandet), innvandringsgrunn, betydningen av statsborgerskap

(kommunestyrevalg), og hvorvidt den enkelte innvandrere har en i familien som er født i Norge (ektefelle eller barn).

Det er rimelig å tro at valgdeltakelsen øker for innvandrere som har *bodd* lengre i Norge. Lang botid kan gi økte kunnskaper, bidra til at man behersker språket bedre og er sterkere integrert. Dette er forhold som kan bidra til å redusere ulike barrierer og motivere innvandrerne for å delta i valg. Flere internasjonale studier (Wass m.fl., 2015; White m.fl., 2008; Bhatti og Hansen, 2016) finner at botid er positivt assosiert med valgdeltakelse. Bratsberg og kolleger (2019, s.27-28) finner en slik positiv sammenheng i det norske kommunestyrevalget i 2015 for innvandrere fra rike land, men for innvandrere fra fattige land er det ingen slik positiv sammenheng. Christensen og Strømsnes (2025) finner en svak negativ sammenheng mellom botid og valgdeltakelse i en analyse av flyktninger og familiegjeforeningsinnvandrere i stortingsvalget 2021. Hainmueller m.fl. (2015; 2017) viser at oppnådd *statsborgerskap* fører til bedre integrering i samfunnet. De som har søkt og blitt innvilget norsk statsborgerskap kan dermed være mer tilbøyelige til å delta i valg (Bergh m.fl., 2019). Det å ha en som er født i *Norge* i familien kan også senke barrierer som språk og tilgang til politisk informasjon (Wass m.fl., 2015), og slik bidra til å øke deltakelsen blant innvandrere. Christensen og Strømsnes (2025) finner at i Stortingsvalget 2021 hadde innvandrere med en i familien som var født i Norge rundt 10 prosentpoeng høyere valgdeltakelse sammenlignet med innvandrerne uten. Endelig kan *flytting* redusere deltakelsen, det å nylig ha bosatt seg på et nytt sted kan innebære at den lokale tilknytningen er svakere. Ikke minst kan flytting bidra til å begrense kunnskapen om lokalpolitiske forhold. Innvandrerne flytter mer enn norskfødte, og flyktninger flytter mer enn arbeidsinnvandrere (Tønnessen, 2022). Flytting kan slik redusere valgdeltakelsen, spesielt i lokalvalgene, og ha mer å si for noen innvandrergupper enn for andre. Det eksisterer så langt ikke studier som ser på betydning av flytting for valgdeltakelsen, og vi tar derfor hensyn til det i vår analyse i kapittel 4.

Deltakelse kan ses på som noe som må læres, og innvandrere kan tilegne seg denne lærdommen både i sitt opprinnelsesland og i vertslandet (Fuchs-Schüdeln & Schüdeln, 2015; White m.fl., 2008). Innvandrere kommer fra svært forskjellige bakgrunner, og få studier har sett på hvorvidt kjennetegn ved hjemlandet som regimetype (demokratisk eller

ikke) relaterer seg til individuell deltakelse i norske valg (men se Finseraas m.fl., 2020 for en analyse av lokalvalget i 2015). Et argument kan være at ankomst fra et land med et åpent og konkurransedyktig demokratisk system kan gi både relevant erfaring for innvandrere og motivere dem til å bruke stemmeretten. På den annen side kan innvandrere som kommer fra ikke-demokratiske land være enda mer ivrige etter å bruke sine nyvunne demokratiske rettigheter og delta i valget. Ferwerda med kolleger (2020) viser, basert på registerdata og et regresjonsdiskontinuitetsdesign (dato for ankomst), at innvandrere som ankommer Norge og får stemmerett rett før et lokalvalg stemmer mer enn innvandrere som må vente ytterligere fire år til de får stemmerett. Effekten er sterkere blant innvandrere som kommer fra svake demokratier. Christensen og Strømsnes (2025) undersøker valgdeltakelsen i stortingsvalget i 2021 blant flyktninger og familieegjenforeningsinnvandrere, og finner at de som er født i ikke-demokratiske land er mindre tilbøyelige til å delta sammenliknet med de som har bakgrunn fra land som kan karakteriseres som demokratiske. Innvandrere som kommer fra ikke-demokratier kan selvsagt ha mange andre ting til felles, noe analysen ikke justerer for.

Vertslandet representerer en viktig læringsarena for nyankomne innvandrere. Mange land i Europa har innført egne *introduksjonsprogram* for innvandrere der det norske programmet framstår som omfattende sammenliknet med andre land (Ferwerda & Finseraas, 2024). Effektevalueringer antyder at slike programmer kan forbedre den økonomiske integrasjonen på kort sikt, med det er lite kunnskap om hvorvidt de også fremmer sosial og politisk integrasjon. Ferwerda og Finseraas (Ibid.) finner positive kortsiktige effekter av introduksjonsprogrammet på økonomisk integrasjon (tilknytning til arbeidsmarkedet), men finner ingen tilsvarende effekter på områder som statsborgerskap og deltakelse i lokale og nasjonale valg.

Et nærliggende spørsmål er om autoritære hjemland fortsatt kan påvirke innvandreres politiske deltakelse i Norge. Transnasjonal undertrykkelse – staters forsøk på å overvåke, skremme eller straffe egne borgere i eksil – har de siste par årene beveget seg fra å være et marginalt diskutert fenomen til å stå høyt på den politiske dagsordenen. EU har løftet problematikken i utenriksrådets konklusjoner og flere parlamentsresolusjoner ber medlemslandene skjerpe beskyttelsen av dissidenter ([European Parliament](#)). I Norge er

transnasjonal undertrykkelse omtalt som en konkret sikkerhetstrussel i PSTs nasjonale trusselvurdering for 2024, og Stortinget har bedt regjeringen kartlegge omfanget og utarbeide tiltak mot slik undertrykkelse (www.pst.no; [Stortinget](#)).

Disse politiske initiativene viser at situasjonen i hjemlandet aldri helt lar seg legge igjen ved grensen: autoritære regimers press påvirker hvordan diasporagrupper lever sine liv i mottakerlandet. Eritreere og uigurer i Norge rapporterer for eksempel om trakassering, økonomisk press og trusler som undergraver tilliten deres til norske institusjoner og myndigheter (Proba, 2020). Når regimer i opprinnelseslandet aktivt forsøker å nå dissidentene i eksil, formes også deres forhold til vertslandets rettsvesen, arbeidsliv og sivilsamfunn.

Vi vet fortsatt lite om den direkte effekten av transnasjonal undertrykkelse på valgdeltakelse. Likevel peker flere studier på at graden av tilknytning til – eller engasjement i – hjemlandets politiske konflikter har betydning for politisk deltakelse i bosettingslandet. Digital tilknytning til hjemlandets offentlighet kan redusere tid og energi til lokalt engasjement (Rinawwi, 2012), mens polariserte konflikter i diasporaen kan fragmentere organisasjonslandskapet og påvirke hvordan grupper mobiliserer i vertssamfunnet (Koinova, 2018; Mariani & Verdier, 2018; Stokke & Wiebelhaus-Brahm, 2019). Samlet antyder forskningen altså at den politiske situasjonen «hjemme» spiller en ikke ubetydelig rolle for hvem som engasjerer seg «her» – også om vi ennå mangler solide tall på selve valgdeltakelsen.

Betydningen av *innvandrerspesifikke* faktorer kan også belyses ved å studere velgere som er født i Norge, og der begge foreldrene er innvandrere. Det kan gi oss kunnskap om innvandrernes manglende politiske engasjement kun gjelder første generasjon, eller om foreldrenes lave valgdeltakelse smitter over på etterkommerne (Bhatti & Hansen, 2017). Velgere født i Norge har gått på skole her, behersker språket bedre og har gjerne tettere bånd til majoritetsbefolkningen sammenliknet med foreldregenerasjonen. I Norge står førstegenerasjons innvandrere fra ikke-vestlige land – der asylsøkere og flyktninger utgjør en betydelig andel – overfor utfordringer med lav utdanning, lav inntekt og svak sysselsetting. Selv de som har oppnådd høyere utdanning, har et innteks- og

sysselsettingsnivå betydelig under nivået til den øvrige befolkningen med tilsvarende kvalifikasjoner, og havner ofte i jobber hvor de er overkvalifiserte (Steinkellner, 2017; SSB, 2018; Brekke & Mastekaasa, 2008). Barn av disse innvandrerne utgjør derimot et interessant unntak, da de er sterkt overrepresentert i høyere utdanning. Høsten 2016 var 44 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre i utdanningssystemet, noe som er betydelig høyere enn gjennomsnittet på 35 prosent for befolkningen i alderen 19–24 år. I tillegg ser man at kvinnene blant denne gruppen har en enda høyere utdanningsdeltakelse enn menn (Steinkellner, 2017). Mens førstegenerasjons innvandrere møter vesentlige utfordringer knyttet til inntekt og sysselsetting, viser deres barn et klart løft med høy representasjon i utdanning og en arbeidsmarkedstilknytning som i mange sammenhenger nærmer seg den til majoritetsbefolkningen. Det er dermed rimelig å forvente at etterkommere har et deltakelsesmønster som i større grad tilsvarende majoritetsbefolkningen. I Danmark finner forskerne likevel at valgdeltakelsen var rundt 24 prosentpoeng lavere blant gruppen av etterkommere sammenliknet med etnisk danske velgere i kommunestyrevalget i 2013 (Ibid.: 249). Vi følger derfor opp valgdeltakelsen til etterkommerne i våre analyser i kapittel 4.

3.2 Generelle individbaserte faktorer

Enkelte studier av innvandrernes valgdeltakelse tar utelukkende utgangspunkt i *individbaserte* generelle forklaringer uavhengig av innvandrerbakgrunn. Den såkalte *standardtilnærmingen* i valgdeltakelsesforskningen er et eksempel på dette perspektivet (Spies m.fl., 2020). Ifølge denne forskningen er ikke forskjellen i valgdeltakelse mellom innvandrere og majoritetsbefolkningen spesielt overraskende. Valgdeltakelsen er positivt relatert til sosioøkonomisk status og innvandrere skårer ofte lavt på disse indikatorene. Tidligere norsk forskning finner betydelige forskjeller i valgdeltakelse etter sosial bakgrunn (Bratsberg m.fl., 2019; Finseraas & Hesstvedt, 2020; Bergh m.fl., 2023). I en studie av valgdeltakelsen i kommunestyrevalget 2015 basert på offentlige registre finner forskerne at ulikhetene er «på nivå med det man ser i USA» (Bratsberg m.fl., 2019: s.1). Ulikhetene er ikke blitt mindre siden 2015, snarere tvert imot. Bergh og kolleger (2019; 2021) observerte valgdeltakelsen til de samme 10 000 velgerne (et panel) over fem påfølgende valg fra 2011 til 2019 (tre lokale- og to stortingsvalg) og kategoriserte dem i tre grupper: (1) de som alltid stemmer (46 prosent), (2) de som stemmer av og til (44 prosent), og (3) de som aldri

stemmer (10 prosent). Selv om nesten 90 prosent av de stemmeberettigede deltar i minst ett valg, er det en betydelig gruppe som aldri deltar i valg og som trolig vil være lite mottakelige for konkrete mobiliseringstiltak. Lavt utdannede, unge menn og velgere med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i gruppen av stemmeberettigede som aldri deltar. Selv om innvandrere utgjør en stor andel av de som aldri stemmer hadde nærmere 8 av 10 velgere med innvandrerbakgrunn stemt i minst ett av de siste fem valgene i 2021 (Kleven m.fl., 2022: s.4). Dette er en gruppe som det vil kunne være mulig å nå med mobiliseringstiltak.

Spørsmålet er dermed om den lave valgdeltakelsen blant innvandrere kan forklares med såkalte sammensetningseffekter som standardtilnærmingen skulle tilsi; det vil si at innvandrere er yngre, fattigere, har lavere utdanning, og er mindre knyttet til arbeidsmarkedet sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Reduseres deltakelsesgapet mellom innvandrerne og majoritetsbefolkningen når det tas hensyn til (kontrolleres/justeres for) ulike bakgrunnsvariabler? Hvorvidt det er tilfellet, følger vi opp i våre analyser i kapittel 4.

3.3 Betydningen av ulike nettverk

Ulike typer av nettverk har også betydning for valgdeltakelsen. Norsk forskning viser at det å stemme er en sosial aktivitet i og med at velgere som bor sammen også stemmer sammen (Bergh m.fl., 2023). Det å stemme sammen med partneren sin viser seg å være langt mer vanlig blant innvandrere og lavt utdannede velgere, noe som kan bety at for disse velgerne er deltakelse ikke bare betinget av individuelle resurser, men også av familienettverk (Ibid.). En analyse av stortingsvalget 2021 finner også at innvandrerne mobiliseres mer til å stemme hvis innvandrere i det nabolaget de bor i fra samme land som de selv stemmer, enn av høy valgdeltakelse i majoritetsbefolkningen (Bergh, Christensen, Holmås & Midtbø, 2024). Bratsberg og kolleger (2021) studerer kvoteflyktninger, og finner i lokalvalget 2015 at sosioøkonomiske egenskaper ved nabolaget der flyktningene bor spiller en begrenset rolle for deltakelsen, mens tidlig eksponering for andre politisk engasjerte innvandrere i nabolaget øker valgdeltakelse på lang sikt.

Endelig har de politiske partiene har en svært viktig rolle å spille med hensyn til å mobilisere velgerne ved å fronte saker som velgerne oppfatter som både viktige og aktuelle for dem. Den lave deltakelsen blant innvandrerne kan tyde på at partiene ikke når disse gruppene med sine politiske saker, eller at innvandrerne ikke oppfatter disse sakene som aktuelle og relevante for dem. Dette er spørsmål vi i mindre grad har kunnskap om.

Denne gjennomgangen viser at det er svært mange faktorer som kan forklare noe av variasjonen i valgdeltakelsen til innvandrerbefolkningen. Innenfor rammene av et prosjekt som dette er det ikke mulig å undersøke den relative betydningen av de mange ulike forklaringsperspektivene. I vår analyse av valgdeltakelsen i henholdsvis stortingsvalget i 2021 og kommunestyrevalget 2023 tar vi utgangspunkt i noen av forklaringsperspektivene over. Formålet med analysene er først og fremst å identifisere grupper av innvandrere med spesielt lav valgdeltakelse. Vi sammenligner valgdeltakelsen blant ulike grupper av innvandrere med valgdeltakelsen i majoritetsbefolkningen. Endelig benytter vi en rekke individuelle faktorer for å undersøke om de deltakelsesforskjellene som observeres mellom de to kan bunne i ulik gruppesammensetning.

4 Datagrunnlag og analyser

Analysene baseres seg på to datakilder. I den første delen benyttes registerdata som inneholder informasjon om valgdeltakelse for hele populasjonen av stemmeberettigede påkoblet informasjon fra en rekke offentlige registre. I den andre delen benyttes data fra en velgerundersøkelse gjennomført av statistisk sentralbyrå (SSB) i etterkant av lokalvalget i 2023.

4.1 Analyser av registerdata

Datagrunnlaget i den registerbaserte analysen består av informasjon om valgdeltakelsen for alle velgere som hadde stemmerett ved stortingsvalget 2021 og alle velgere som hadde stemmerett ved kommunestyrevalget 2023. Data fra offentlige registre gjør det mulig å kartlegge ulike forklaringer på valgdeltakelsen mer grundig og omfattende sammenlignet med hva tradisjonelle spørreundersøkelser kan gjøre. For det første benyttes faktisk og

validerte data om valgdeltakelse, ikke selvrapportering som ofte er vanlig i spørreundersøkelser. Selvrapportert og faktisk valgdeltakelse har en tendens til å avvike ganske betydelig (se Dahlgaard m.fl., 2019). Data fra offentlige registre eliminerer denne feilkilden. For det andre, mange studier baserer seg på små datasett (få observasjoner), mens vårt datasett består av alle stemmeberettigede ved de to valgene. Det gjør det mulig å studere undergrupper av innvandrere som det er vanskelig å nå med spørreundersøkelser.

Valgdataene er koblet mot ulike registre fra Statistisk Sentralbyrå (SSB). Disse registerdataene inneholder blant annet informasjon om innvandringsdato, landbakgrunn (fødeland), statsborgerskap, og innvandringsgrunn. Datasettet inneholder også informasjon om utdanning, inntekt, og sosiale ytelser. Det samme gjelder familieforhold som antall personer i husholdningen, sivilstand, og antall barn.

I analysen av sammensetningseffekter kontrollerer vi for kjønn (mann), alder (i år), og en indikator for det å være gift. Vi kontrollerer for sosioøkonomisk status (SES) ved å inkludere utdanning (middels og høy utdanning med lav utdanning som referansekategori), inntekt og om man er i arbeid eller mottar sosialhjelp eller uføretrygd. Når det gjelder innvandrerspesifikke variabler, inkluderes botid, og om innvandrerer er norsk statsborger (kommunestyrevalget). Endelig ser vi på betydning av å ha flyttet i Norge det siste året før valget (se tabell 2).

Utgangspunktet for analysene er altså registerdata med informasjon om hele populasjonen av stemmeberettigede i stortingsvalget i 2021 og i kommune- og fylkestingsvalget i 2023. På grunn av manglende verdier på noen av variablene vi benytter i analysene, har vi utelatt 41 861 personer fra utvalget i 2021 og 42 091 personer fra utvalget i 2023¹. Tabell 2 viser deskriptiv statistikk for de to utvalgene. Utvalget for stortingsvalget består av 3 839 172 personer, og vi ser at 78% av disse har deltatt i valget. Det er flere som har stemmerett i lokalvalget, i vårt utvalg gjelder dette 4 277 293 personer, der 63% av disse deltok i valget.

¹ Dette er årsaken til at valgdeltakelsen i vår data skiller seg marginalt fra SSB sine tall (Valgdeltakelsen i stortingsvalget i 2021 var 77,2 prosent, men 62,4 prosent stemte i kommunestyrevalget i 2023).

Vi ser videre at nesten 9 prosent av de stemmeberettigede i stortingsvalget i 2021 var innvandrere, mens tilsvarende tall for kommunestyrevalget i 2023 var 17 prosent.

Tabell 2. Beskrivelse av utvalgene, andeler eller gjennomsnitt med standardavvik i parentes.

	Stortingsvalget i 2021	Lokalvalget i 2023
Valgdeltakelse	0,779	0,631
Mann	0,496	0,501
Alder	49,71 (19,20)	49,44 (18,94)
Utdanning		
Grunnskole eller ingen (registrert) utdanning	0,218	0,225
Videregående skole	0,419	0,404
Høyere utdanning	0,362	0,371
Samlet inntekt / 100 000	5,18 (7,56)	5,66 (8,55)
I arbeid (0/1)	0,722	0,734
Uførepensjon (0/1)	0,092	0,087
Mottar sosialhjelp (0/1)	0,023	0,026
Gift/samboer	0,656	0,652
Flyttet (mellom kommuner året før)	0,042	0,042
Norsk statsborger	1,000	0,908
Innvandrer (ikke født i Norge)	0,086	0,171
Personer	3 839 172	4 277 293

¹ Summen av yrkesinntekter, kapitalinntekter, skattepliktige og skattefrie overføringer i løpet av kalenderåret.

Vi starter med å se på valgdeltakelsen for ulike grupper av innvandrere sammenlignet med valgdeltakelsen til majoritetsbefolkningen i stortingsvalget i 2021 og kommunestyrevalget i 2023. En slik kategorisering kan gjøres på ulike måter, og vi har valgt å gjøre separate analyser for tre grupper av innvandrere. Vi starter med en inndeling der vi ser på hvordan valgdeltakelsen varierer mellom innvandrere fra ulike regioner (basert på fødeland). Her deles innvandrerbefolkningen etter verdensdel om de er født utenfor Europa, mens de som er født i et europeisk land er gruppert etter om dette landet ligger i Norden, Vest- eller Øst-Europa. Siden kategoriseringen er basert på fødeland, vil personer som er født i Norge av innvandrerforeldre komme i kategorien "Norge". Deretter studeres valgdeltakelsen etter innvandringsgrunn, før vi til slutt analyser valgdeltakelsen til velgere som er født i Norge av foreldre der begge selv er innvandrere.

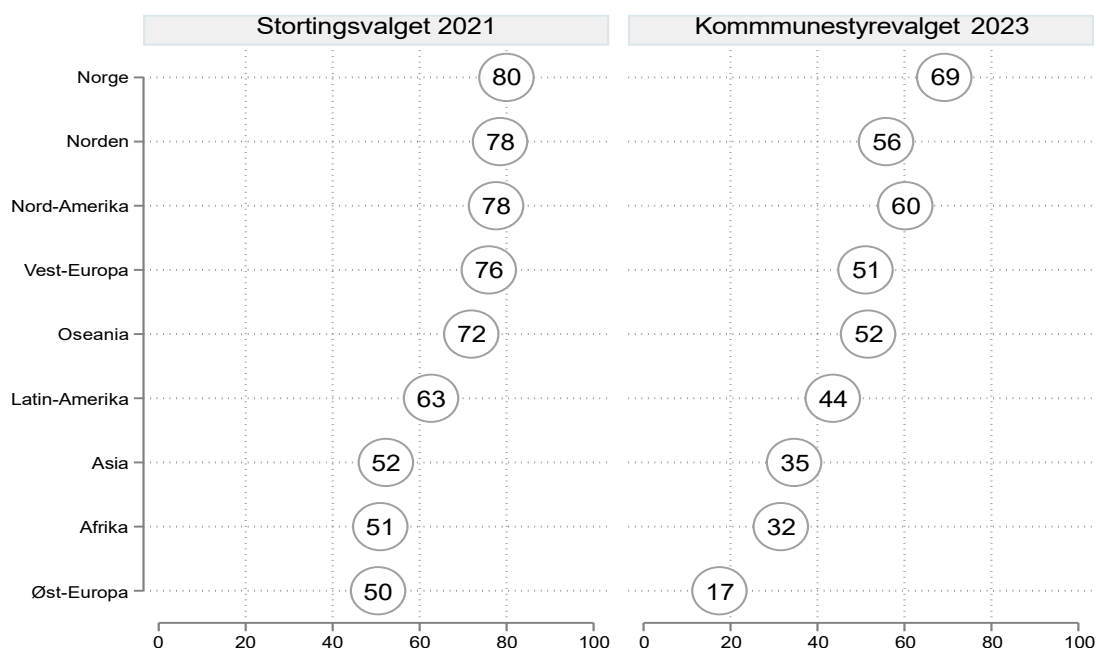
4.2 Valgdeltakelse etter region (fødeland)

Tabell 3 viser fordelingen av befolkningen etter regioner både for stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023. I begge valgene utgjør personer fra Asia den største innvandrerguppen, mens personer med bakgrunn fra Øst-Europa utgjør en stor andel av de stemmeberettigede (5 prosent) i kommunestyrevalget 2023. Forskjellene mellom de to utvalgene reflekter at en betydelig større andel arbeidsinnvandrere har stemmerett i lokalvalgene.

Tabell 3. Antall personer (prosent av utvalget i parentes) og valgdeltakelse (i prosent), etter fødeland

	Stortingsvalget i 2021		Lokalvalget i 2023	
	Antall personer	Valgdeltakelse	Antall personer	Valgdeltakelse
Norge	3 468 099 (91,42)	79,96	3 545 050 (82,88)	69,14
Norden	26 288 (0,69)	78,50	75 833 (1,77)	55,76
Vest-Europa	19 478 (0,51)	75,91	74 214 (1,74)	51,03
Øst-Europa	43 021 (1,13)	50,45	216 249 (5,06)	17,45
Afrika	58 634 (1,55)	50,94	89 246 (2,09)	31,55
Asia	148 425 (3,91)	52,24	227 556 (5,32)	34,61
Oseania	896 (0,02)	71,88	2 497 (0,06)	51,62
Nord-Amerika	10 777 (0,28)	77,57	18 177 (0,42)	60,19
Latin-Amerika	18 049 (0,48)	62,62	28 471 (0,67)	43,51
Personer	3 793 667		4 277 293	

Valgdeltakelsen etter region er også vist i figur 1 der vi, med utgangspunkt i stortingsvalget 2021, har sortert regionene etter valgdeltakelse fra høy til lav. Figuren viser ikke overraskende at deltakelsen er betydelig større i stortingsvalget 2021 for alle grupper sammenliknet med kommunestyrevalget 2023. Det fremgår også at det er innvandrere fra de samme regionene som deltar minst i begge valg. Det gjelder innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Øst-Europa. Det er liten forskjell i deltakelsen til innvandrere fra disse tre regionene i stortingsvalget (rundt halvparten stemmer). Det er ikke tilfellet i kommunestyrevalget 2023 der innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa peker seg ut med en svært lav deltakelse (kun 17 prosent deltok i kommunestyrevalget 2023).

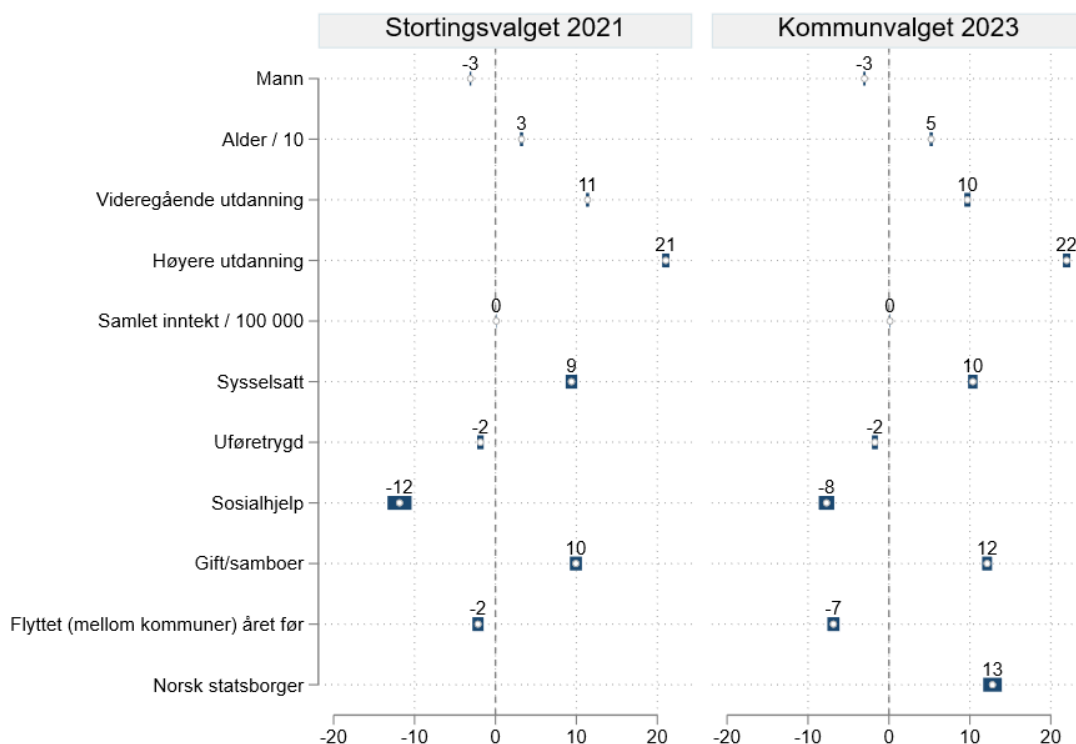
Figur 1. Valgdeltakelse i stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023 gruppert etter region (fødeland, N se tabell 3).

Som nevnt i litteraturgjennomgangen kan en mulig forklaring på forskjeller i valgdeltakelsen mellom grupper, være at sammensetningen av gruppene er forskjellig. For eksempel er 71 prosent av arbeidsinnvandrerne med stemmerett i kommunestyrevalget 2023 menn, gjennomsnittsalderen er 43 år og andelen med lav utdanning er 36 prosent. For å undersøke om noen av forskjellene vi så mellom innvandrergruppene ovenfor skyldes slike sammensetningseffekter, skal vi se på valgdeltakelsen når vi justerer for forklaringsvariabler. Dette gjør vi ved å estimere sannsynligheten for å stemme, kontrollert for forklaringsvariablene i tabell 2². I regresjonsmodellene inkluderer vi i tillegg faste effekter på bostedskommune, noe som betyr at vi bare benytter variasjon innenfor (og ikke mellom) kommuner når vi estimerer sammenhengen mellom valgdeltakelse og forklaringsvariabler. Koeffisientene er multiplisert med 100 slik at forskjellene kan tolkes som forskjeller i prosentpoeng. Resultatene fra disse regresjonene er vist i Appendiks tabell A.1.

² For hvert individ beregnes en sannsynlighet for å stemme basert på de estimerte koeffisientene og variabelverdiene til hvert enkelt individ. Mens tallene i figur 1 er gjennomsnittlig valgdeltakelse for de ulike gruppene, er tallene i figur 3 nedenfor gjennomsnittet av de estimerte sannsynlighetene for å stemme for de samme gruppene.

De individuelle faktorene som er benyttet i analysen av sammensetningseffektene er vist i figur 2. Hvis intervallene rundt punktene krysser den stiplende horisontale null linjen så er sammenhengen ikke forskjellig fra null (ikke statistisk signifikant). Positive tall innebærer økt sannsynlighet for å stemme, mens negative tall betyr redusert sannsynlighet for å delta i valget.

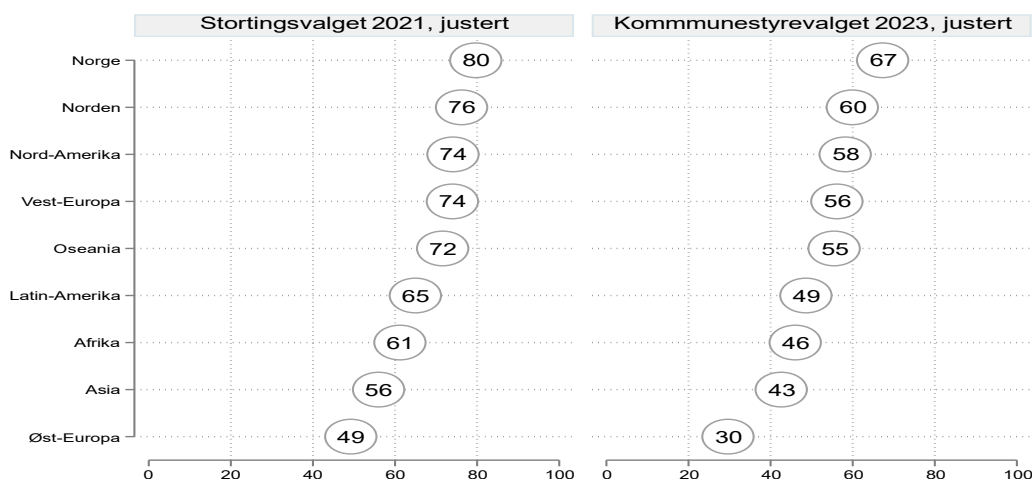
Sannsynligheten for at menn deltar er rundt 3 prosentpoeng (i begge valg) lavere sammenliknet med kvinner, mens alder øker sannsynligheten for å delta. Vi ser også at utdanningsforskjellene er store. Velgere med høyere utdanning har en betydelig større sannsynlighet (21-22 prosentpoeng) for å delta i de to valgene sammenliknet med velgere som har lav utdanning (referansegruppen). Det å være i jobb øker sannsynligheten for å stemme med rundt 10 prosentpoeng i begge valg sammenliknet med velgere som ikke er sysselsatt. Det å motta ulike velferdsytelser, som uføretrygd og spesielt sosialhjelp, reduserer sannsynligheten for at velgere stemmer. Som forventet øker sannsynligheten for å delta i valgene hvis velgerne er gift. Vi ser også at velgere som har flyttet året før valget har lavere sannsynlighet for å stemme sammenliknet med velgere som ikke har flyttet. Denne sammenhengen er som forventet sterkere i kommunestyrevalget (rundt 8 prosentpoeng). Endelig ser vi at det å være norsk statsborger øker sannsynligheten for å stemme i kommunestyrevalget med 13 prosentpoeng sammenliknet med referansegruppen uten norsk statsborgerskap. Figur 2 viser hvordan de ulike forklaringsvariablene påvirker sannsynligheten for å stemme for alle velgere. De enkelte individuelle faktorer trenger ikke ha samme betydning for innvandrerne som i majoritetsbefolkningen. Christensen og Strømsnes (2025) ser på betydningen av individuelle faktorer i majoritetsbefolkningen og sammenlikner resultatene med en gruppe av innvandrere bestående av familiegjenforeningsinnvandrere og flyktninger. De finner at retningen på sammenhengene er den samme i begge gruppene, men at sammenhengene er mer moderate i innvandrergruppen.

Figur 2. Betydningen av individuelle faktorer for sannsynligheten for å stemme (N se tabell A.1 i appendiks).

Valgdeltakelsen etter justering for individuelle forklaringsvariabler (den estimerte valgdeltakelsen) er vist i figur 3, mens den ujusterte (faktiske) valgdeltakelsen fremgår av figur 1 ovenfor. Figur 3 viser at for personer som er født i Norge er den estimerte valgdeltakelsen så å si uendret sammenlignet med den faktiske valgdeltakelsen. Det er også små forskjeller for stemmeberettigede som har bakgrunn fra et av de andre nordiske landene. Vi ser videre at velgere fra Asia, Afrika, og Øst-Europa har lavest valgdeltakelse også når vi kontrollerer for at gruppene kan ha ulik sammensetning. Mens (den estimert) sannsynligheten for at velgere fra Asia og Afrika stemmer øker noe i stortingsvalget 2021 når kontrollvariablene inkluderes er valgdeltakelsen til innvandrere fra Øst-Europa uendret i 2021. I kommunestyrevalget 2023 derimot øker sannsynligheten med 13 prosentpoeng for at en velger fra Øst-Europa stemmer når resultatene sammenlignes med den ujusterte valgdeltakelsen i figur 1. Det er også betydelig variasjon i valgdeltakelsen mellom velgere fra ulike land i Øst-Europa. Velgere fra Tsjekkia har høyest deltakelse i begge valg, mens velgere fra Litauen (10 prosent) og Polen (12 prosent) har særlig lav valgdeltakelsen i kommunestyrevalget 2023 (Se figur A.2 i appendiks).

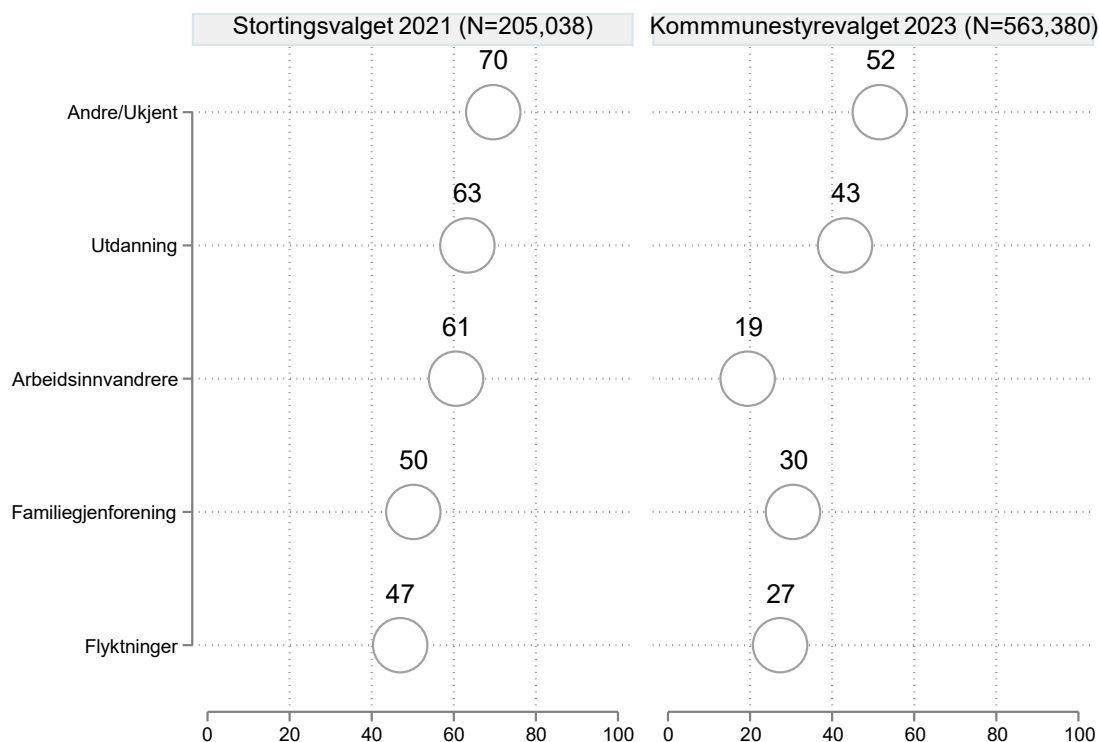
Denne analysen viser at sammensetningseffekter kan forklare noe av forskjellene i valgdeltakelse, særlig gjelder dette i kommunestyrevalget. Det vil naturligvis kunne være andre forhold som ikke er kontrollert for som også påvirker valgdeltakelsen, men vi mener likevel av disse analysene viser at det er betydelige forskjeller i valgdeltakelsen, både mellom majoritetsbefolkningen og innvandrerbefolkningen generelt, og også mellom innvandrere med ulik landbakgrunn.

Figur 3. Valgdeltakelse etter justering for sammensetningseffekter i stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023 gruppert etter region (fødeland, N se tabell 3).

4.3 Valgdeltakelse etter innvandringsgrunn

I våre data har vi bare informasjon om innvandringsgrunn for personer som har ankommet Norge fra 1990 eller senere, utvalget i denne delen er derfor forskjellig fra utvalgene ovenfor. Figur 4 viser valgdeltakelsen etter hvorvidt innvandrerne har kommet til Norge som flykninger, som følge av familiegjenforening, som arbeidsinnvandrere, på grunn av utdanning eller av andre grunner. Det fremgår at arbeidsinnvandrerne har en betydelig lavere deltagelse i kommunestyrevalget (19 prosent) sammenliknet med stortingsvalget (61 prosent). Innvandrere som har flyktet til Norge eller innvandret som følge av familiegjenforening har lavest deltagelse i stortingsvalg, men høyere deltagelse enn arbeidsinnvandrerne i kommunestyrevalget. Valgdeltakelsen etter justering for sammensetningseffekter er vist i appendiks (Figur A.7), og det fremgår at den justeres noe ned i stortingsvalget mens det er mindre justeringer i kommunestyrevalget.

Figur 4. Valgdeltakelse etter innvandringsgrunn i stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023.

Tabell 4 går disse utvalgene noe nærmere i sømmene og viser valgdeltakelse i kommunestyrevalget 2023 både etter innvandringsgrunn og hvorvidt de er norske statsborgere eller ikke. Det fremgår at valgdeltakelsen er rundt 30 prosentpoeng lavere blant arbeidsinnvandrere som ikke er norske statsborgere, sammenliknet med arbeidsinnvandrere med norsk statsborgerskap. Det er også forskjeller etter statsborgerskap for de øvrige innvandringsgrunnene, men disse er ikke like store som for arbeidsinnvandrerne.

Tabell 4. Valgdeltakelse blant innvandrere i lokalvalget 2023, etter innvandringsgrunn.

	Norsk statsborger		Ikke norsk statsborger	
	Antall	Valgdeltakelse	Antall	Valgdeltakelse
Arbeidsinnvandrere	11 763	47,25	155 518	17,31
Flyktninger	89 934	29,77	42 280	22,15
Familiegjenforening	106 259	35,66	100 988	24,97
Utdanning	9 726	49,96	17 799	39,41
Andre/ukjent	7 523	61,13	21 590	48,29

4.4 Blir valgdeltakelsen blant innvandrere likere majoritetsbefolkningens over tid?

I denne delen ser vi på om etterkommere av innvandrere deltar i større grad enn foreldrene, og videre om valgdeltakelsen øker med botid. Vi starter med etterkommerne. Hvis det er slik at innvandreres valgdeltakelse blir likere majoritetsbefolkningen over tid, vil vi forvente at norske barn med innvandrerforeldre har en deltakelse likere majoritetsbefolkningen enn hva foreldrene deres har.

Tabell 5 viser valgdeltakelsen til a) velgere med to norskfødte foreldre, b) innvandrere, c) velgere som er født i Norge og der begge foreldrene har innvandret, og d) velgere der en av foreldrene er norskfødt, mens den andre er født i utlandet. Velgere med to norskfødte foreldre (majoritetsbefolkningen) har høyest valgdeltakelse, rundt 80 prosent i stortingsvalget 2021 og 70 prosent i kommunestyrevalget 2023. De to gruppene med lavest valgdeltakelse er innvandrere (rundt 53 prosent i stortingsvalget 2021 og 31 prosent i kommunestyrevalget 2023) og mer overraskende velgere som er født i Norge av innvandrerforeldre (53 prosent i stortingsvalget og 37 prosent i kommunestyrevalget). Selv om den sistnevnte gruppen (etterkommerne) er født i Norge og har vokst opp her skiller deres valgdeltakelse seg ikke nevneverdig fra andre innvandrere i stortingsvalget. Velgere som har en norskfødt forelder, har derimot en valgdeltakelse som er nærmere majoritetsbefolkningens.

Tabell 5. Valgdeltakelse blant innvandrere sammenlignet med majoritetsbefolkningen, etter innvandringskategori.

	Stortingsvalget 2021		Kommunestyrevalget 2023	
	Antall	Valgdeltakelse	Antall	Valgdeltakelse
To norskfødte foreldre ¹	3 296 721	80,56	3 346 685	70,08
Innvandrere	267 574	52,73	668 345	31,25
Født i Norge, innvandrerforeldre	54 191	53,24	66 345	37,09
Én norskfødt/én utenlandsfødt forelder ²	175 181	75,42	195 918	62,19

¹ Består av innvandringskategori A (Født i Norge med to norskfødte foreldre) og G (Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre). ² Består av innvandringskategori E (Utenlandsfødte med én norskfødt forelder) og F (Norskfødt med én utenlandsfødt forelder).

Barn av innvandrere vil være yngre (i gjennomsnitt) enn populasjonen av alle stemmeberettigede. For, i noen grad, å ta hensyn til dette, sammenligner vi norskfødte med to innvandrerforeldre i alderen 18 - 45 år, med personer fra majoritetsbefolkningen i samme aldersgruppe. Videre ser vi på valgdeltakelsen til foreldrene til norskfødte med to innvandrerforeldre (de av disse som er eldre enn 45 år) og sammenligner også her valgdeltakelsen med majoritetsbefolkningen i samme aldersgruppe. Fra Tabell 6 ser vi at norskfødte med to innvandrerforeldre har en valgdeltakelse rundt 24 prosentpoeng lavere sammenliknet med majoritetsbefolkningen i samme aldersgruppe. Foreldrene har en valgdeltakelse som er omtrent 20 prosentpoeng lavere enn majoritetsbefolkningen, det er dermed ikke noen tendens til at valgdeltakelsen blir likere majoritetsbefolkningens deltakelse over tid.

Tabell 6. Valgdeltakelse blant innvandrere sammenliknet med majoritetsbefolkningen, etter alder (over og under 45 år).

	Stortingsvalget 2021		Kommunestyrevalget 2023	
	Antall	Valgdeltakelse	Antall	Valgdeltakelse
Norskfødte med innvandrerforeldre (<= 45 år)	50 911	51,56	61 729	34,91
Majoritetsbefolkningen (<= 45 år)	1 342 596	75,44	1 350 963	60,86
Innvandrerforeldre (> 45 år)	43 752	54,41	54 633	40,89
Majoritetsbefolkningen (> 45 år)	1 994 125	84,08	1 995 722	76,32

I Tabell 7 ser vi på foreldre og barns valgdeltakelse for de ti største opprinnelseslandene. Ser vi på stortingsvalget i 2021 så er det stort sett et samsvar mellom foreldrenes og barnas valgdeltakelse. Gjennomgående er det slik at hvis foreldrene har lav deltakelse så gjelder det også for barna. I noen land deltar barna noe mer enn foreldrene (f.eks. velgere med bakgrunn fra Tyrkia og Vietnam). Det er kun i få land barna har betydelig lavere deltakelse enn foreldre i stortingsvalg, og spesielt gjelder det velgere fra Somalia der barnas deltakelse er nesten 13 prosentpoeng lavere enn foreldrenes. Mønsteret er stort sett det samme i kommunestyrevalget 2023. Det er ingen forskjell mellom barn og foreldre med bakgrunn fra Tyrkia (29 prosent deltar) og Vietnam (38 prosent deltar), og igjen er det størst forskjell mellom barna og foreldrene når det gjelder velgere med bakgrunn fra Somalia. Endelig ser vi at velgere med bakgrunn fra Marokko har lavest deltakelse i kommunestyrevalget i 2023 (rundt 27 prosent av barna og 24 prosent av foreldrene stemte).

Tabell 7. Valgdeltakelse blant norskfødte barn av innvandrerforeldre samt foreldrenes valgdeltakelse (de ti største opprinnelseslandene).

Panel A. Stortingsvalget 2021

	Norskfødte barn med innvandrerforeldre		Foreldrene til barna	
	Antall	Valgdeltakelse	Antall	Valgdeltakelse
Bosnia-Hercegovina	1 631	52,13	2 303	49,07
India	2 171	58,29	2 040	63,33
Irak	2 180	46,65	3 882	46,52
Iran	1 770	56,27	3 009	56,30
Marokko	2 301	47,98	1 869	43,77
Pakistan	11 224	50,51	7 659	55,27
Somalia	2 584	49,19	2 635	61,90
Sri Lanka	3 663	62,54	3 916	69,48
Tyrkia	3 983	42,45	3 715	38,01
Vietnam	5 523	54,30	5 641	47,97
Alle	37 030	51,72	36 669	53,02

Panel B: Kommunestyrevalget 2023

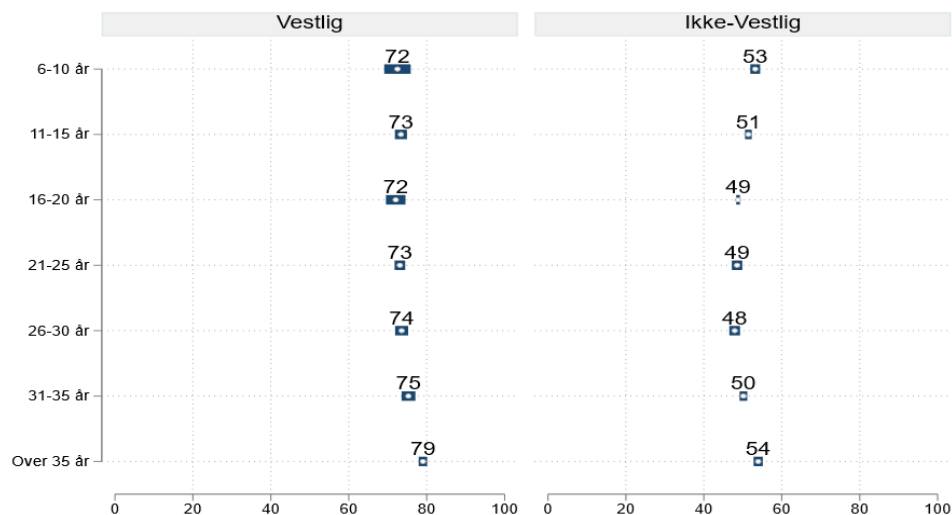
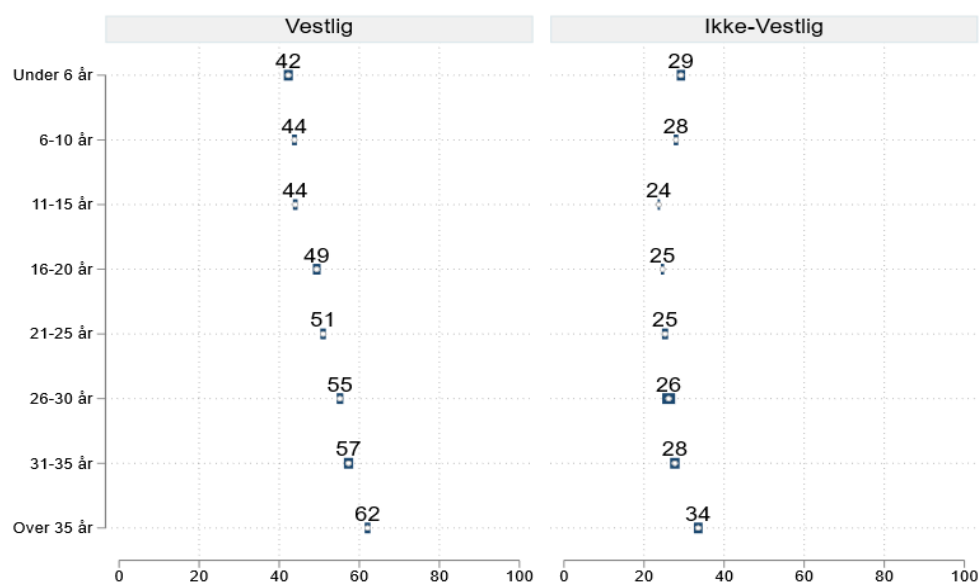
	Norskfødte barn med innvandrerforeldre		Foreldrene til barna	
	Antall	Valgdeltakelse	Antall	Valgdeltakelse
Bosnia-Hercegovina	2 034	34,12	2 703	31,56
India	2 348	42,08	2 149	46,67
Irak	3 273	25,67	4 008	30,49
Iran	2 130	35,87	3 065	38,34
Marokko	2 654	26,60	1 913	23,84
Pakistan	12 195	35,14	8 109	43,96
Somalia	3 557	31,63	2 811	49,48
Sri Lanka	4 206	44,25	4 110	56,08
Tyrkia	4 519	29,96	4 004	29,07
Vietnam	6 112	38,45	5 665	38,89
Alle	43 028	34,79	38 537	39,80

Vi har også sett på om deltakelsesforskjellene mellom de ulike velgergruppene skyldes sammensetningseffekter. Valgdeltakelsen før og etter justering for de ulike forklaringsvariablene er vist i figur A.6 i appendiks. Kontrollvariablene er de samme som i som i den foregående analysen av valgdeltakelse etter regioner (se tabell 2 og figur 3). Sannsynligheten for å delta i de fire gruppene endres ikke mye av at kontrollvariablene inkluderes hverken i stortingsvalget 2021 eller i kommunestyrevalget 2023. Deltakelsen justeres noe mer opp for etterkommere og innvandrerne (9 prosentpoeng), men begge gruppene kjennetegnes av lav deltakelse. Igjen, andre forhold (både innvandrerspesifikke

og andre faktorer) kan påvirke valgdeltakelsen og variere mellom gruppene, men som ikke er inkludert i våre analyser. Hvorvidt slike faktorer vil øke eller redusere de estimerte forskjellene i valgdeltakelsen vet vi ikke, det vil avhenge av den samlede effekten av utelatte forklaringsvariabler.

Vi avslutter med å se på betydningen av botid for første generasjon innvandrere. Litteraturen tilsier, som nevnt, at lengre botid kan føre til at innvandrerne har bedre kunnskaper om norsk politikk, at de kan språket bedre og at de kort sagt er bedre integrert, og at botid derfor er positivt korrelert med valgdeltakelse. En naturlig hypotese vil da være at botid har størst betydning for innvandrere som kommer fra land som er relativt ulike Norge. Tidligere norske studier er, som vist i litteraturgjennomgangen, ikke entydige med hensyn til sammenhengen mellom botid og valgdeltakelse (Bratsberg m.fl., 2019; Christensen & Strømsnes, 2025). Bratsberg m.fl. (Ibid) finner en positiv sammenheng når de ser på innvandrere fra «rike» land, men ingen sammenheng for innvandrere fra den «fattige» delen av verden i kommunestyrevalget i 2015. Christensen og Strømsnes (Ibid.) finner en svak negativ sammenheng blant flyktninger/familiegjenforeningsinnvandrere i stortingsvalget 2021. I vår analyse tar vi utgangspunkt i et enkelt skille mellom vestlige og ikke-vestlige (inkluderer Øst-Europa) land og undersøker valgdeltakelsen etter botid for de to gruppene i begge valgene.

Figur 5 viser at når det gjelder stortingsvalget i 2021 har botid begrenset sammenheng med valgdeltakelse. Blant innvandrere fra vestlige land er deltakelsen høyest for de med lengst botid (over 35 år), men ellers er det små forskjeller. For ikke-vestlige innvandrere er deltakelse høyest for de med kortest og lengst botid, men forskjellene er små. I kommunestyrevalget 2023 finner vi noe av det samme mønster som Bratsberg og kolleger (2019): Valgdeltakelsen øker med økt botid for innvandrere fra vestlige land, mens det ikke er en slik positiv utvikling for ikke-vestlige innvandrere (selv om det med lengst botid har høyest deltakelse også her). Valgdeltakelsen er betydelig lavere for gruppen av innvandrere som kommer fra ikke-vestlig land, og det er små tendenser til at valgdeltakelsen øker med lengre botid for denne gruppen. Dette, sammen med resultatene fra analysene av deltakelsen til andregenerasjons innvandrere, tyder derfor ikke på at deltakelsen blant innvandrerne blir likere majoritetsbefolkningen over tid.

Panel A: Stortingsvalg 2021 (N = 267,019)**Panel B: Kommunestyrevalget 2023 (N = 667,539)****Figur 5. Valgdeltakelse etter botid i stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023.**

4.5 Er valgdeltakelsen blant innvandrere i Norge spesielt lav?

Informasjon om valgdeltakelsen til ulike innvandrergupper på tvers av land er ikke lett tilgjengelig. Med henblikk på å undersøke om det er slik at innvandrergupper i Norge skiller seg ut ved å ha spesielt lav/høy valgdeltakelse har vi innhentet sammenlignbare tall fra Danmark og Sverige.

Tabell 8 viser valgdeltakelsen samlet for norske/danske statsborgere født i utlandet og norsk-/danskfødte med to innvandrereforeldre for de ti største opprinnelseslandene i stortingsvalget 2021 og det danske folketingsvalget i 2022. Det fremgår av tabellen at valgdeltakelsen er gjennomgående høyere i samtlige landgrupper i Danmark sammenlignet med Norge. Mens 41 prosent av de stemmeberettigede fra Tyrkia stemmer i Norge er tilsvarende tall for velgere med tyrkisk landbakgrunn i Danmark 55 prosent. Tallene kan gi et inntrykk av at forskjellene er store, men de reduseres når det tas hensyn til hvorvidt de enkelte landgruppene avviker fra den samlede valgdeltakelsen (gjennomsnittet). I Danmark var valgdeltakelsen i 2022 84,1 prosent, mens den i Norge var 77,2 prosent. Hvis vi bruker velgere med tyrkisk landbakgrunn som et eksempel så var deltakelsen 29 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i Danmark, mens avviket fra gjennomsnittet var 36 prosentpoeng for velgere med tyrkisk landbakgrunn i Norge. Hvis vi tar hensyn til dette så blir forskjellene mellom Norge og Danmark ikke så markante som tabellen i utgangspunktet gir inntrykk av. Appendiks (tabell A.4) viser valgdeltakelsen for flere enn de ti største opprinnelseslandene.

Tabell 8. Valgdeltakelse (absolutt og relativt til gjennomsnittlig valgdeltakelse) og antall stemmeberettigete blant innvandrere og etterkommere i Norge (2021) og Danmark (2022) etter de ti største opprinnelseslandene (samlet for de to landene).

Opprinnelses-land	Norge (2021)			Danmark (2022)		
	Valg-deltakelse	Relativ valg-deltakelse	Stemme-berettigete	Valg-deltakelse	Relativ valg-deltakelse	Stemme-berettigete
Tyrkia	41	-36	12759	55	-29	29204
Pakistan	50	-27	27603	61	-23	11689
Irak	39	-38	21808	55	-29	17399
Somalia	46	-31	24728	51	-33	8598
Vietnam	48	-29	17887	61	-23	8816
Iran	50	-27	15766	60	-24	10668
Bosnia-Hercegovina	47	-30	11723	66	-18	10477
Libanon	42	-30	1629	45	-39	18211
Sri Lanka	62	-15	11399	70	-14	7276
Afghanistan	44	-33	11116	57	-27	6953

Kilde: Danmark (Hansen, 2023), Norge (SSB, 2021; 2022).

Tabell 9 sammenligner innvandrernes valgdeltakelse i Norge (stortingsvalget 2021) med Sverige (riksdagsvalget 2022). Her har vi kun tilgang til informasjon for norske eller svenske statsborgere som er født i utlandet (innvandrere/«utrikesfödda»). Fordelingen er dermed ikke direkte sammenlignbar med tallene i tabell 8. Igjen fremgår det at forskjellene i deltakelse er betydelige etter opprinnelsesland. Mens valgdeltakelsen til velgere med bakgrunn fra Irak var 39 prosent i Norge, så deltok 60 prosent av velgerne med irakisk landbakgrunn i Sverige. Sammenlignet med Sverige fremstår forskjellene i deltakelse som relativt store også når vi sammenligner med den gjennomsnittlige valgdeltakelsen i de to landene. 84,2 prosent stemte i det svenske riksdagsvalget i 2022, noe som er rundt 7 prosentpoeng høyere enn i Norge i 2021. Mens deltakelsen til velgere med irakisk landbakgrunn var 24 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i Sverige var tilsvarende tall for samme velgergruppe 38 prosentpoeng i Norge. Appendiks (tabell A.5) viser valgdeltakelsen for flere opprinnelsesland.

Tabell 9. Valgdeltakelse (absolutt og relativt til gjennomsnittlig valgdeltakelse) og antall stemmeberettigete blant innvandrere og etterkommere i Norge (2021) og Sverige (2022) etter de ti største opprinnelseslandene (samlet for de to landene).

Opprinnelses-land	Norge (2021)			Sverige (2022)		
	Valg-deltakelse	Relativ valg-deltakelse	Stemme-berettigete	Valg-deltakelse	Relativ valg-deltakelse	Stemme-berettigete
Irak	39	-38	19436	60	-24	118300
Syria	41	-36	3981	60	-24	102100
Finland	73	-4	1498	78	-6	100300
Iran	49	-28	13919	69	-15	61100
Somalia	46	-31	21702	67	-17	42200
Bosnia-Hercegovina	47	-30	10058	65	-19	51300
Polen	55	-22	6387	64	-20	46100
Tyrkia	41	-36	8595	64	-20	38800
Thailand	59	-18	10278	68	-16	33200
Afghanistan	44	-33	11116	66	-18	21900

Kilde: Norge (se tabell 8), Sverige (SCB, 2023, s.93-96)

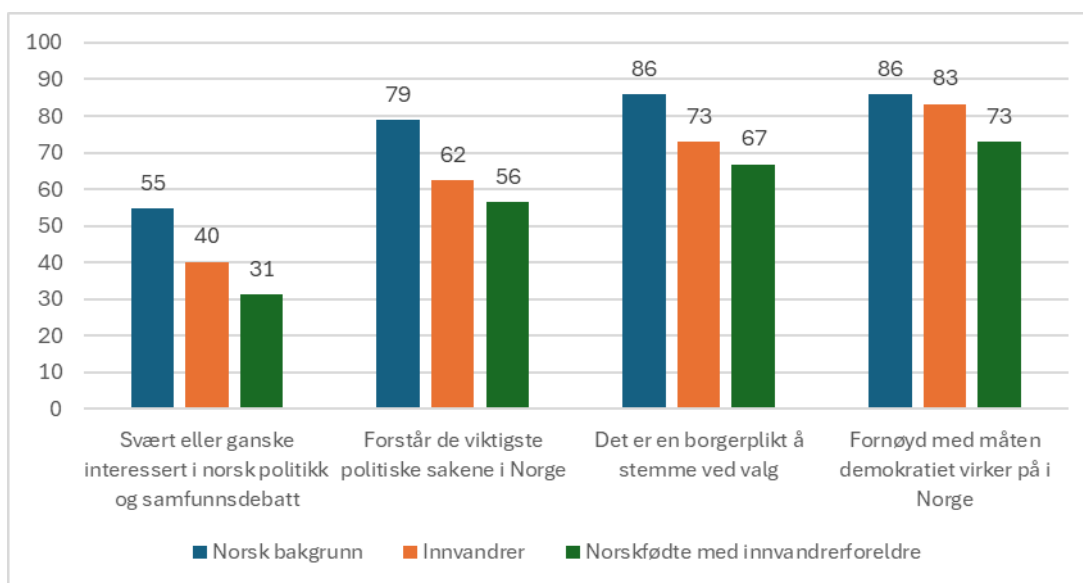
Valgdeltakelsen er lav blant mange velgergrupper med innvandrerbakgrunn i Norge. Den er også lavere enn valgdeltakelsen i nabolandene Danmark og Sverige. Forskjellen i deltakelsen er noe mer markante når Norge sammenlignes med Sverige. Hva disse deltakelsesforskjellene bunner i vet vi ikke, men det innebærer at det kan være et potensiale for økt valgdeltakelse blant innvanderne i Norge. Det vender vi tilbake til i kapittel 5.

4.6 Analyser fra velgerundersøkelsen 2023

I denne delen av analysen benyttes data fra en spørreundersøkelse som ble gjennomført blant velgere med innvandrerbakgrunn, i tillegg til et tverrsnitt av befolkningen, i etterkant av lokalvalget i 2023 (Kleven & Bergseteren, 2024). Siden undersøkelsen inneholder store utvalg av velgere med innvandrerbakgrunn og etterkommere av innvandrere, er det mulig å sammenlikne disse to gruppene med personer som har norsk bakgrunn (norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn). Velgerundersøkelsen er en utvalgsundersøkelse

som gir informasjon om velgernes holdninger, adferd og syn på politikk. Dette er den siste i rekken av slike valgundersøkelser gjennomført av statistisk sentralbyrå. 2023-undersøkelsen inneholder en rekke spørsmål som handler om velgernes forhold til politikk, det norske demokratiet og det å stemme ved valg. Undersøkelsen er dermed relevant for å forstå velgernes grunner til å stemme og grunner til ikke å stemme ved norske valg. Tiltak for å øke valgdeltakelsen kan potensielt adressere en eller flere av disse grunnene.

Deltakelse i valg er gjerne forbundet med interesse for politikk og politiske saker. En viktig årsak til at valgdeltakelsen ved stortingsvalg er høyere enn ved lokale valg i Norge er rett og slett at velgerne er mer interessert i stortingsvalg. Nasjonale valg skaper mer engasjement, dels fordi de oppfattes som viktigere enn lokale valg. I tillegg til interesse for politikken kan også oppslutning om det norske demokratiet og om valgdeltakelse som en borgerplikt, påvirke deltakelsen. Figur 6 viser hvordan svarene på spørsmål om disse forholdene varierer mellom velgere med norsk bakgrunn, innvandrerbakgrunn og velgere som er født i Norge med innvandrerforeldre (etterkommere av innvandrere).

Figur 6. Interesse for politikk, forståelse for politiske saker, syn på stemmegivning som en borgerplikt og syn på det norske demokratiet, etter bakgrunn. Prosent

Svarene på spørsmålet «Hvor interessert er du i norsk politikk og samfunnsdebatt?» varierer mellom gruppene. Velgere med norsk bakgrunn uttrykker størst interesse, innvandrerne noe mindre, mens interessen er lavest blant norskfødte med

innvandrereforeldre. Disse tallene er ikke kontrollert for andre faktorer som kan forklare hvorfor personer svarer som de gjør. Et viktig poeng er at norskfødte med innvandrereforeldre er en relativt ung gruppe, og vi vet at unge generelt er mindre interessert i politikk enn de som er middelaldrende eller eldre. Vi må derfor ikke se på dette som en årsakssammenheng, men heller en beskrivelse av nivåene i hver gruppe. Dette er for øvrig sammenhenger det er grunn til å se nærmere på i fremtidig forskning.

Videre ser vi at personer med norsk bakgrunn (majoritetsbefolkningen) i størst grad er enig i påstanden «Jeg føler at jeg forstår de viktigste politiske sakene i Norge». Riktignok mener et flertall av innvandrerne og etterkommerne det samme, men nivåene er lavere. Samlet sett ser vi altså at interessen for og forståelsen for politikk er noe lavere hos disse gruppene. Man kan altså se for seg tiltak for å øke valgdeltakelsen som forsøker å øke interessen for og forståelsen for politikk. Her kan det offentlige ha en rolle, men en hovedsak er at dette en oppgave for de politiske partiene som stiller til valg, og i noen grad mediene som informerer velgerne i forbindelse med valget. Det er de politiske sakene, debattene og konfliktene som skaper engasjement, og disse er frontet av politikerne og partiene. Mediene informerer om politiske saker og legger til rette for at velgerne skal kunne ta informerte valg. For førstegangselgerne kan undervisning om politikk på de videregående skolene, samt skolevalgene og tilhørende arrangementer også spille en rolle.

Figur 6 viser videre at normen om valgdeltakelse som en borgerplikt står sterkt i alle grupper, men likevel noe lavere blant innvandrere og etterkommere enn i resten av befolkningen.³ Igjen er det grunn til å minne om at etterkommerne i snitt er yngre enn resten av befolkningen, og at oppslutningen om borgerpliktnormen er lavere hos de yngste velgerne. Det er store andeler som uttrykker at de er fornøyde med måten demokratiet virker på i Norge. Disse to spørsmålene viser at det eksisterer utbredt positive holdninger til det norske valgdemokratiet i alle gruppene. Tiltak for å øke valgdeltakelsen kan appellere både til borgerpliktnormen og til folks generelle støtte til demokratiet. Eksempelvis kan man utforme et budskap om at man ved å stemme i valg bidrar til å støtte og styrke demokratiet.

³ Spørsmålsformuleringen er som følger: «Noen mener det er en borgerplikt å stemme ved valg, andre mener at man bare bør stemme når valget oppleves som viktig for en selv. Hvilket av disse standpunktene er du mest enig i?» Figuren viser andeler som svarer «Det er en borgerplikt å stemme ved valg.»

Slike budskap handler om å bekrefte eller å minne folk på de grunnene de allerede har internalisert for hvorfor man bør stemme.

Det er jo likevel mange som ikke stemmer, og i den samme undersøkelsen ble det stilt spørsmål direkte til disse om hvorfor de ikke deltok i lokalvalget i 2023: «Hvor viktig eller uviktig var følgende grunner til at du ikke stemte?». Deretter blir man presentert for 10 ulike grunner til ikke å stemme. Andeler som oppgav hver enkelt grunn som «ganske» eller «svært viktig» fremgår av tabell 10.

Tabell 10. Grunner til ikke å stemme etter bakgrunn. Prosent blant personer som ikke stemte ved lokalvalget i 2023

	Norsk bakgrunn	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre
1) Forskjellene mellom partiene er for små.	22	26	25
2) Det er ingen viktige lokale saker jeg brenner for	24	23	28
3) Jeg kjenner for lite til hva partiene står for	34	35	38
4) Jeg har ikke tillit til politikerne her i kommunen	33	28	36
5) Jeg hadde ikke tid og anledning	37	38	42
6) Jeg er fornøyd med tingene slik de er	17	23	12
7) Sykdom eller uførhet (egen eller i familien)	20	29	20
8) Var usikker på om jeg hadde stemmerett	5	21	9
9) Var usikker på hvor eller hvordan jeg kan stemme	8	21	11
10) Jeg føler ikke at min stemme betyr noe	22	28	26
N	430	1437	307

Det mest brukte svaret på hvorfor man ikke stemmer er at man ikke hadde tid eller anledning. I utgangspunktet kan man tenke at det her ligger en mulighet til å gjennomføre tiltak, ved å gjøre stemmegivningen lettere tilgjengelig og mer praktisk. Et forsøk med stemmegivning over internett (Bergh & Christensen, 2012), samt studier av bruken av forhåndsstemmegivning (Bergh m.fl., 2023) tyder ikke på at valgdeltakelsen vil øke ved å øke tilgjengeligheten. Stemmegivning er allerede lett tilgjengelig i Norge og vi har en lang periode med forhåndsstemmegivning. Når respondentene sier at de ikke hadde anledning til å stemme er det trolig uttrykk for en form for etterrasjonalisering.⁴

Videre er det mange som svarer at forskjellene mellom partiene er for små, eller at de kjenner for lite til hva partiene står for. Andelene som gir slike begrunnelser, er omtrent like

⁴ Se Bergh (2012) for ytterligere analyser av denne typen begrunnelse for ikke å stemme.

store blant innvandrere, etterkommere og velgere ellers. Velgerne etterspør informasjon og tydelighet om forskjellene mellom partiene som stiller til valg. Dette er forhold som det i stor grad er partiene, politikere som stiller til valg og mediernes oppgave å adressere.⁵

Noen velgere antyder at de ikke er så interesserte i politikk: «det er ingen viktige lokale saker jeg brenner for». Lav tillit til politikerne oppgis oftere av etterkommerne enn av innvandrerne. Bildet av at etterkommerne er noe mer «kritiske» bekreftes også av svaralternativet «jeg er fornøyd med tingene slik de er». Kun 12 prosent av etterkommerne som ikke stemte nevner det, sammenliknet med 23 prosent av innvandrerne. Innvandrerne er etter denne indikatoren mer tilfredse enn velgere uten innvandrerbakgrunn.

De minst valgte alternativene blant velgere uten innvandrerbakgrunn, samt blant etterkommerne er «Var usikker på hvor eller hvordan jeg kan stemme», i tillegg til «Var usikker på om jeg hadde stemmerett». Hele 21 prosent av innvandrerne oppgir hvert av disse alternativene som viktige. Hver femte hjemmesitter som er innvandrer, etterspør altså helt grunnleggende informasjon om stemmerett og hvordan man avgir en stemme.

Offentlige myndigheter har som oppgave å informere de stemmeberettigede om praktiske forhold rundt valget og hvordan man stemmer. Det skjer selvsagt allerede, blant annet ved at hver velger får tilsendt et valgkort hvor det opplyses at vedkommende har stemmerett, samt hvor og når man kan stemme. Likevel ser det ikke ut til at denne informasjonen når frem til eller blir oppfattet av alle velgere som er innvandrere. Tidligere eksperimenter med tiltak for å øke valgdeltakelsen rettet mot innvandrere tyder også på at informasjon om praktiske forhold knyttet til stemmegivningen har en positiv effekt på valgdeltakelsen. Her kan det virke som om det er mer å hente på informasjonstiltak.

4.7 Oppsummering av analysene

Våre analyser viser at innvandrernes deltakelse er betydelig lavere sammenlignet med majoritetsbefolkningen i både stortings- og kommunestyrevalg. Deltakelsesforskjellen til den øvrige norskfødde befolkningen har økt, og det er en nedgang i deltakelsen blant

⁵ Offentlige myndigheter har også et ansvar gjennom undervisning på skolene, som er særlig viktig og relevant for førstegangsvelgerne.

innvandrerne i det siste stortings- og kommunevalget. Det er innvandrere fra de samme regionene som delta minst i begge valg. Det gjelder innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Øst-Europa. Det er liten forskjell i deltakelsen til innvandrere fra disse tre regionene i stortingsvalget der rundt halvparten stemmer. Det er ikke tilfelle i kommunestyrevalget 2023 der innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa peker seg ut med en svært lav deltakelse (kun 17 prosent deltok i valget). Deltakelsen etter opprinnelsesland i stortingsvalget er også lavere i Norge sammenliknet med det siste parlamentsvalget i både Danmark og Sverige.

Spesielt lav valgdeltakelse har arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa. Det er også overraskende store forskjeller i deltakelse når vi sammenligner valgdeltakelsen til velgere som er født i Norge av to innvandrerforeldre (etterkommere) med majoritetsbefolkningen. Etterkommerne har ikke nevneverdig høyere valgdeltakelse enn andre innvandrere i stortingsvalget. Selv om disse velgerne er født i Norge og vokst opp her skiller deres valgdeltakelse seg ikke nevneverdig fra andre innvandrere i stortingsvalget. Det er overraskende at såpass mange etterkommere ikke bruker stemmeretten sin. Lengre botid i Norge ser heller ikke ut til å øke valgdeltakelsen for innvandrere fra ikke-vestlige land. Innvandrere fra vestlige land ser derimot til å delta mer i kommunestyrevalget etter hvert som de har bodd lenge i Norge.

Velgerundersøkelsen finner at interessen for politikk og forståelsen for de politiske sakene er noe lavere blant innvandrerelgerne enn blant majoritetsbefolkningen. Her har de politiske partiene en viktig rolle å spille. Mange innvandrere etterspør grunnleggende informasjon om stemmerett og hvordan man avgir stemme. Her har offentlige myndigheter en oppgave i å informere de stemmeberettigede. Dette er forhold myndighetene kan adressere.

5. Kan mobiliseringstiltak øke valgdeltakelsen?

I IMDIs utlysning av prosjektet slås det fast at «politiske tiltak for å øke valgdeltakelsen blant innvandrergrupper skal iverksettes på et best mulig kunnskapsgrunnlag». Det er mange eksempler på tiltak for å øke valgdeltakelsen som jevnlig blir prøvd ut ved valg i Norge (se også kapittel 6). En felles utfordring med mange av disse tiltakene er ofte at det ikke er

mulig å gi et entydig og sikkert svar på om de har virket eller ikke. Det kan alltid stilles spørsmål ved om det er tiltaket eller andre forhold som tilfeldigvis skjedde ved valget som påvirket deltakelsen. Hvis man ønsker å isolere effekten av et tiltak så trenger vi å vite hvor høy valgdeltakelse ville vært hvis tiltaket ikke hadde blitt gjennomført. En mulig løsning for å svare på dette spørsmålet, er å benytte seg av eksperimenter med tilfeldig (loddtrekning) inndeling i tiltaks- og kontrollgrupper (sistnevnte utsettes ikke for tiltaket). Et slikt forskningsdesign gjør at man får en gruppe (kontrollgruppen) som resultatet av tiltaket kan måles mot. Valgdeltakelsen i kontrollgruppen benyttes med andre ord til å angi nivået på deltakelsen hvis tiltaket ikke hadde blitt gjennomført.

5.1 Tidligere velgermobiliseringseksperimenter i Norge

En tilnærming til problemet med lav deltakelse blant innvanderne kan dermed være en systematisk eksperimentell testing av ulike tiltak som antas å kunne motivere innvanderne til å stemme. Metoden er benyttet for å teste ut ulike velgermobiliseringstiltak i Norge, og ble for første gang gjennomført i forbindelse med lokalvalgene i 2015 og deretter i stortingsvalget 2017 og lokalvalgene i 2019 (Bergh m.fl., 2020; 2021; Bergh & Christensen, 2024).

Ulike populasjoner av velgerne ble forsøkt mobilisert på tre måter. For det første ble det i 2015 sendt ut rundt 135.000 *tekstmeldinger (SMS)* til velgerne i løpet av den siste uken før valget, med en oppfordring om å delta i valget. Avsender på tekstmeldingene var valg.no. Et tilsvarende SMS-eksperiment ble gjennomført i stortingsvalget i 2017. For det andre, ble det i samarbeid med IMDi (i 2015) og fylkesmennene (avsender) sendt ut *brev* til rundt 19.000 med velgere med innvandrerbakgrunn. Brevene inneholdt praktisk informasjon om stemmegivningen og en oppfordring om å delta i valget. Igjen, ble et tilsvarende breveksperiment gjennomført i stortingsvalget 2017. For det tredje, ble det gjennom et samarbeid med Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) gjennomført et såkalt *telefonbank*-eksperiment rettet mot førstegangselgere (med norsk landbakgrunn) i stortingsvalget 2017 og lokalvalgene i 2019. Hensikten med eksperimentet var å undersøke om det ville ha en effekt på deltakelsen å ringe førstegangselgere for å overbevise dem om å stemme. LNU samlet en gruppe unge voksne som selv var

førstegangselgere til å gjennomføre en slik «telefonbank», som kontaktet et tilfeldig utvalg av førstegangselgere.

Tekstmeldingene og brevene viste seg å være overraskende virkningsfulle. *SMS-meldingene* var spesielt effektive blant unge velgere der de økte valgdeltakelsen med nesten 5 prosentpoeng. Blant velgere med innvandrerbakgrunn økte valgdeltakelsen med 2-3 prosentpoeng om de fikk en SMS sammenliknet med kontrollgruppen (som ikke fikk en SMS). Blant alle andre velgere (over 30 år og med norsk landbakgrunn) var effekten lavere (1 prosentpoeng). I stortingsvalget i 2017, der deltakelsen i kontrollgruppen var såpass høy som 82,6 prosent), bidro SMS meldingene i begrenset grad til å øke valgdeltakelsen (+0,36 prosentpoeng).

Breve, som kun ble sendt til velgerne med innvandrerbakgrunn, hadde størst effekt blant innvandrere som fikk stemmerett for første gang i 2015. Denne gruppen har svært lav valgdeltakelse i utgangspunktet (21 prosent i kontrollgruppen i 2015), og brevene økte deltakelsen i denne gruppen til 28 prosent (+ 7 prosentpoeng). Samlet sett bidro brevene til en økning i valgdeltakelsen blant innvandrerne med 4-5 prosentpoeng. Brevene viste seg også å være virkningsfulle i stortingsvalget 2017, og bidro da til en økning i valgdeltakelsen på rundt 2,5 prosentpoeng.

Telefonbank-eksperimentet i 2017 og 2019 hadde en begrenset effekt på valgdeltakelsen (Bergh & Christensen, 2024).

Etter valget i 2019 er det ikke lenger mulig å måle effekten av hverken brevene eller SMS-meldingene. Alle velgere mottar nå en SMS som påminnelse om valget, samtidig som alle innvandrere får et eget brev med informasjon om valget. Det finnes dermed ikke lenger noen kontrollgruppe som effekten kan måles mot, og vi kan ikke si om disse tiltakene fremdeles er virkningsfulle. Det som imidlertid også kan gjøres er å justere innholdet i (tilfeldig utvalgte) SMS-meldinger eller brev for å teste om eventuelle justering kan ha effekt (se under).

Eksperimentene i 2015 ble utformet med utgangspunkt i tidligere forskning. Denne forskningen finner at velgere kan motiveres til å stemme, men ikke alle tiltakene er like effektive. Slike eksperimenter har testet effekten av forskjellige tiltak som det å oppsøke

velgerne hjemme og oppfordre dem til å delta (såkalt «Canvassing»), sende brev/postkort/e-post til velgerne med oppfordringer om å delta i valg, ringe velgerne for å mobilisere dem, eller sende velgerne tekstmeldinger (SMS) for å påminne dem om valget (se Gerber & Green, 2019). Et sentralt funn er at mobiliseringstiltak som innebærer en form for tett personlig kontakt er mer effektive sammenlignet med mer upersonlige mobiliseringstiltak (Gerber & Green, 2019). En metaanalyse (samleanalyse) av det å besøke velgerne hjemme viser en gjennomsnittseffekt på rundt 4 prosentpoeng økning i deltakelsen (se Gerber & Green, 2019 Appendix A). En tilsvarende studie (av 104 enkeltstudier) viser at i gjennomsnitt øker det å sende brev/postkort deltakelsen med 0,5 prosentpoeng (Ibid.: Appendix B). Brev som appellerer til borgerplikten har begrenset effekt (+0,3 prosentpoeng), mens brev som utsetter velgerne for et visst sosialt press har større effekt (+2,1 prosentpoeng). Såkalte telefonbank-eksperimenter viser seg å ha effekt når telefonoppringningene kommer fra frivillige (som i Norge), mens effekten er begrenset når det er kommersielle aktører som ringer velgerne (Ibid: Appendix C).

Disse internasjonale studiene av effekten av ulike typer av felteksperimenter var utgangspunktet for utformingen av eksperimentene i Norge (se også Bedolla & Michelson, 2012; Michelson & Bedolla, 2014; Gerber & Green, 2017; Green & Gerber, 2019). Resultatene fra denne forskningen (metaanalysene), som i all hovedsak er amerikansk, ga grunn til å forvente begrensede effekter i Norge. Det samme gjelder eksperimentet med brev og SMS-meldinger i Danmark (Bhatti m.fl. 2017; 2018), og et nyere eksperiment med SMS-meldinger i Sverige i forbindelse med Europaparlamentsvalget 2019 (+0.3 prosentpoeng) (Lindgren m.fl., 2025).

Likevel, virket altså både brevene og SMS-meldingene godt i Norge. Vi tror det er flere grunner til det. En viktig grunn er at det er få slike personlige valgmobiliserende tiltak i Norge, sammenliknet med USA der valgkampene kjennetegnes av mange personlige henvendelser både fra partiene og andre interesseorganisasjoner. I USA skal det nok mer til for at en ekstra henvendelse påvirker deltakelsen. En direkte personlig henvendelse fra myndighetene med en oppfordring om å stemme er ikke vanlig i Norge, og blir kanskje lagt mer merke til. Hverken i Danmark (brev og SMS) eller i Sverige (SMS) var det offentlige myndigheter med ansvar for valg som stod som avsender. Vi tror at det å motta et brev eller en SMS fra offisielle valgmyndigheter er av betydning for hvorvidt slike mobiliseringstiltak

har effekt (se også Mann & Bryant, 2020). Slike enkle upolitiske tiltak fungerte best i lokalvalgene i Norge samt i velgergrupper med lav deltakelse som innvanderne og unge norskfødte velgere er eksempler på.

5.2 Mulige nye velgermobiliseringstiltak

Denne forskningen viser at innvanderne kan motiveres til å stemme. Tiltak utviklet av *offentlige myndigheter* med ansvar for valggjennomføringen har vært effektive. For å utforme gode tiltak er det viktig både med en god forståelse av den norske politiske konteksten og kunnskap om målgruppene for eventuelle mobiliseringstiltak. Eksperimenter som utformes på en måte som kan oppfattes å gagne enkelte politiske partier eller en bestemt side i politikken vil være problematiske og kan bli politisk kontroversielle. Det er også mulig å tenke seg tiltak som mottakergruppen reagerer negativt på, noe som kan virke mot sin hensikt og redusere valgdeltakelsen.

Tiltakene kan videreutvikles med for eksempel ytterligere SMS-kampanjer. Norge har ekstraordinært gode forutsetninger for å gjennomføre slike eksperimenter. Det er tilgang til svært gode data ikke bare om deltakelse via manntallet, men også bakgrunnsvariabler fra ulike offentlige registre. Det er også mulig å få tilgang til detaljert informasjon om familien, noe som gjør det mulig å teste om eventuelle tiltak ikke bare påvirker den som mottar dem, men også «smitter» over på andre i familien (Se Nickerson, 2008; Bhatti m.fl., 2017; Lindgren m.fl., 2025). Tilgang til manntallet gjør det mulig å randomisere velgere i tiltak og eksperimentgrupper før valget for så å måle effekten etter valget. I utformingen av slike tiltak kreves det et tett samarbeid mellom det offentlige og forskningsmiljøene, men også innvandrersorganisasjoner kan trekkes inn i utformingene av innholdet. Involvering av representanter fra innvandergruppene tiltakene retter seg mot kan gjøre tiltakene mer treffsikre, og øke sannsynligheten for at informasjon når frem og resonnerer med velgerne.

Hvordan skal man utforme eventuelle nye tiltak fra myndighetenes side? I utformingen av tiltak vil tre spørsmål være spesielt relevante å avklare. Det gjelder for det første hvem som skal være målgruppen for nye mobiliseringstiltak. Skal tiltakene rettes mot innvandrere generelt, etter innvandringsgrunn (flyktninger), etter innvanderne fra land med spesielt lav deltakelse, etterkommere, eller mot befolkningen generelt. For å sikre at slike tiltak har høy legitimitet kan det være fornuftig å utforme tiltak mot befolkningen mer generelt og ikke

spesifikke innvandrerpopulasjoner spesielt. Det er forskning som kan tyde på at deltakelse kan være «vanedannende», og at blir man først mobilisert til å delta ett valg så kan det øke sannsynlighet for at man deltar også i senere valg (Dinas, 2012; Coppock & Green, 2016). En mulighet kan derfor være å fokusere på førstegangselgere mer generelt både med hensyn til alder (fyller 18/19 år i valgåret) og hvorvidt man oppfyller botidskravet for deltakelse i lokalvalgene. Ett annet spørsmål dreier seg om kontaktmetode. I Norge har SMS-meldinger vist seg å være effektive, samtidig som det er kostnadseffektivt sammenliknet med andre kontaktmetoder som f.eks. brev og det å fysisk besøke velgerne hjemme for å oppfordre de til å stemme. En SMS koster rundt 40 øre, mens et brev koster minimum 21 kroner. Det å besøke folk hjemme for å mobilisere dem krever folk og opplæring for å sikre at budskapet som formidles er identisk for de husstander som eventuelt blir besøkt.

Til tross for at alle velgere nå får en SMS-melding med påminnelse om valget er det fullt mulig å justere innholdet i disse meldingene. Hva skal budskapet i så fall være? Nyere tiltak er gjerne inspirert av sosialpsykologiske teorier som tilsier at atferd kan påvirkes ved å fokusere på visse ideer eller normer (Gerber & Green, 2017). Å trigge en viss følelse av sosialt press, stolthet eller skam har vist seg å være virkningsfullt. Sosialt press bygger opp under tanken om at vi har behov for å gjøre det som forventes av oss, og unngå atferd som kan bli sett ned på. Et slikt press kan trigges ved å understreke normative forventninger som f.eks. «Flertall i din kommune deltar i valget. Gjør din plikt du også». Å uttrykke takknemlighet kan også trigge deltakelse med et budskap som f.eks. «Takk for at du stemmer». Det er også mulig å henvende seg direkte til førstegangselgere med meldinger som f.eks. «Gratulerer med stemmerett i valget. Bruk den!». Dette er korte upolitiske budskap som passer til et SMS-format, og kan i tillegg inkludere informasjon om valglokalenes åpningstider i kommunen. Selv om velgerne nå får en SMS som påminner dem om valget viser vår undersøkelse at det fremdeles er velgerne med innvandrerbakgrunn som ikke er klar over at de har stemmerett (se kapittel 3). I tråd med svarene fra spørreundersøkelsen er det mulig å tenke seg tiltak som kan gi ytterligere informasjon, appellere til borgerplikt-normen og innbyggernes mer generelle støtte til demokratiet. Det kan være budskap som at det å stemme i seg selv bidrar til å støtte opp under demokratiet.

Endelig er det et spørsmål om hvem som skal være avsender av eventuelle henvendelser til velgerne. Tidligere forskning tyder på at det er mer effektivt når avsender er offentlige myndigheter med ansvar for valg (se over). Meldingenes mulige avsendereffekter kan selvsagt også testes ved å randomisere velgerne til å motta eventuelle meldinger fra valgmyndighetene (valg.no) eller fra en sivilsamfunnsorganisasjon med ønske om å bidra til å mobilisere velgerne til å bruke stemmeretten.

Slike eksperimenter er nyttige for å bygge kunnskap på dette området. Gjennom kontrollerte eksperimenter hvor man tester effekten av flere ulike typer av tiltak, og sammenlikner effekten av disse, får vi kunnskap om hva som skal til for å mobilisere velgere. I en norsk kontekst er det mye som tyder på at det enkleste er det beste. Velgerne trenger ikke å bli overtalt til å stemme, de trenger bare en påminnelse, en liten dytt i retning av å gjøre noe de uansett ønsker gjøre, nemlig å delta i valget.

6. Andre tiltak for å øke deltakelsen blant innvanderne?

Dette kapitlet omhandler tiltak som kan bidra til å øke samfunnsdeltakelse og valgdeltakelse blant innvandrere, med særlig vekt på sivilsamfunnets rolle. Noen av tiltakene som diskuteres er direkte rettet mot valg og gjennomføres i forkant av valgår, mens andre har en mer generell og langsiktig karakter. Felles for tiltakene er at de kan bidra til å senke terskelen for politisk deltakelse, selv om de ikke nødvendigvis er utviklet eller implementert som del av en valgkamp. Dette kapitlet inkluderer derfor erfaringen fra både spesifikke og generelle tiltak som, hver på sin måte, kan styrke innvandreres samfunnsdeltakelse – og over tid også valgdeltakelse.

Tillit er en nøkkelressurs for både stabilt demokrati og aktivt medborgerskap (Putnam, 1993; Friberg & Elgvin, 2016). Forskning viser at innvandrernes tillit formes både av erfaringene med institusjonene i opphavslandet og kvaliteten på institusjonene de møter i Norge. Hvis offentlige tjenester oppleves som rettferdige og forutsigbare, så bidrar det til økt tillit – også blant grupper som i utgangspunktet kommer fra lavtillits-samfunn. Samtidig kan strukturelle barrierer som språk, normer og byråkratiske prosesser hindre full deltagelse i samfunnslivet (Moschion & Tabasso 2013; Nannestad m.fl., 2014).

Sivilsamfunnsorganisasjoner kan bidra til å bryte disse barrierene ved å oversette informasjon, bygge nettverk og gi innvandrere en stemme inn i politiske prosesser (Sivesind & Enjolras, 2022). Som «demokratiske mellomledd» kan de bidra til å styrke tilliten i begge retninger: De øker innvandreres forståelse av myndighetenes intensjoner og gir myndighetene bedre innsikt i minoritetsgruppers behov. Myndighetene på sin side har insentiver til å samarbeide med slike aktører for å sikre legitimitet og tilpasse politikk og tjenester til befolkningens mangfold (Goss, 2010; Öberg m.fl., 2011; Pierson, 1993).

Sivilsamfunnets evne til å bygge broer mellom innvandrere og offentlige institusjoner er særlig verdifull i situasjoner der myndighetene ikke når ut til alle deler av befolkningen. Gjennom informasjonsarbeid, nettverksbygging og inkluderingsstrategier kan frivillige organisasjoner redusere avstanden mellom staten og befolkningen og bidra til økt deltakelse i samfunnslivet (Habermas, 1992). Dette viser hvordan sivilsamfunnet ikke bare fungerer som en kanal for medborgerskap og demokratisk inkludering, men også som en viktig samarbeidspartner for offentlige myndigheter i å nå ut til grupper som ellers står langt fra institusjonene. Kan sivilsamfunnsorganisasjoner omgjøre tillit til konkret valgdeltakelse ved å fungere som oversettere, døråpnere og mobilisatorer mellom innvandrere og det politiske systemet? Der offentlige valgkampanjer ofte kommuniserer mer generelt, er det sannsynlig at organisasjonene er bedre rustet til å skreddersy budskapet kulturelt og språklig, formidle praktisk informasjon om stemmeretten og på denne måten senke terskelen for å delta.

Gjennom denne brobyggerrollen opererer organisasjonene nettopp i skjæringspunktet mellom hverdagsliv og formelle institusjoner. Det er denne dynamikken regjeringens satsing på *hverdagsintegrering* søker å styrke.

6.1 Hverdagsintegrering

Én av fem hjemmesittere med innvandrerbakgrunn oppgir at de er usikre på om de har stemmerett eller hvordan de rent praktisk avgir stemme – et informasjonsbehov som potensielt kan imøtekommes gjennom lavterskel møteplasser og språktilpasset veiledning i regi av frivillige organisasjoner. Som en del av hverdagsintegreringssatsingen, der frivillige organisasjoner løftes frem som «limet» i små og store fellesskap og en sentral partner for

myndighetene, har regjeringen valgt å styrke kommunenes rolle som tilskuddsforvaltere for frivillighetsrettede integreringstiltak (Departementene, 2021).

Dette kommer blant annet konkret til uttrykk ved at rammen for ordningen er utvidet slik at antallet kommuner som forvalter tilskudd til frivillig integreringsarbeid er fordoblet – fra 20 til 40 kommuner – og dermed gir flere lokalsamfunn verktøy til å samarbeide tett med sivilsamfunnet om inkluderende aktiviteter. Samtidig viste kapittel 3 at manglende tillit til lokale politikere er mer utbredt blant etterkommere enn blant innvandrerne selv; å styrke relasjonen via sivilsamfunnets brobyggere er derfor like viktig som å levere ren valg-informasjon.

En evaluering av IMDi's tilskuddsordninger på integreringsfeltet rettet mot frivillige organisasjoner viser at tilskuddet til integreringsarbeid i frivillige organisasjoner var på 132,5 mill. kr. i 2023, hvor IMDi forvalter 30 % og 40 kommuner fordeler resten (drøyt 90 mill. kr.); i 2022 kom dessuten 45 mill. kr. ekstra til Ukraina-innsatsen (Ideas2Evidence, 2024). Ordningen utløser et bredt spenn av lokale og nasjonale tiltak: møteplasser mot utenforskap, norsk- og samfunnstrening, arbeidsrettet støtte og prosjekter som forebygger negativ sosial kontroll, samt driftstøtte til innvandrerorganisasjoner. Både organisasjoner og kommuner oppgir selv høy måloppnåelse – særlig på nettverksbygging, språktrening og bedre samspill lokalt – og Ukraina-midlene mobiliserte frivilligheten raskt. Samtidig er det forskjeller i om tiltakene erstatter annen finansiering eller faktisk bidrar med noe ekstra, og flere kommuner har begrenset kapasitet til å følge dem opp grundig.

Sammenlagt kanaliseres det nå over 170 millioner kroner årlig til frivillige organisasjoner og nasjonale ressursmiljøer for å mobilisere «hverdagsintegrering» – fra norsktrening og møteplasser til kampanjer mot negativ sosial kontroll – i håp om å styrke deltakelse, tillit og fellesskap i innvandrerbefolkningen.

Evalueringen understreker likevel at de brede målformuleringene gjør det «svært utfordrende å måle» (Ideas2Evidence, 2024:47) presise effekter; organisasjonene rapporterer høy aktivitet, men koblingen til faktiske integreringsutfall lar seg sjelden dokumentere. Skal tilsvarende grep brukes for å øke valgdeltakelsen, bør de derfor bygges inn i et forskningsdesign som gjør det mulig å få et etterprøvbart svar på om investeringene nytter.

Erfaringene med brobygging begrenser seg ikke til integrering og valg; lignende mekanismer er tatt i bruk på flere samfunnsområder. I det følgende ser vi på hva vi kan lære av disse sektorerfaringene.

6.2 Lærdom fra andre sektorer

Kapittel 5 viser at velgermobilisering lykkes best når kontakten er personlig – det samme mønsteret ser vi blant annet i helseambassadør-prosjektene under pandemien, der kultur- og språktilpasset dialog økte forståelsen og tilliten til offentlige råd (Bråten, Gleditsch & Kjeøy, 2024). Covid-19-pandemien belyste den kritiske rollen sivilsamfunnet kan spille i krisesituasjoner. Gjennom prosjekter som involverte *helseambassadører* med dyp kjennskap til sine lokalsamfunn, ble det demonstrert hvordan kultur- og språktilpasset kommunikasjon kan øke forståelse og tillit til offentlige retningslinjer. I ulike prosjekter – blant annet i samarbeid med Universitetet i Bergen og Bergen kommune, samt initiert av Stiftelsen Dam og IMDi – ble personer med helsefaglig bakgrunn, språklig kompetanse og inngående kjennskap til sine egne innvandremiljøer rekruttert og opplært. Disse helseambassadørene fungerte som bindeledd mellom helseeksperter, kommunen og minoritetsspråklige innbyggere ved å formidle kvalitetssikret, kulturelt og språklig tilpasset informasjon om blant annet karantene, avstand, symptomer, testing og vaksinerings. Prosjektene startet våren 2021 og varte fram til høsten 2022, med senere stadier som blant annet inkluderte helseambassadører fra Ukraina. Ved å etablere direkte dialog og oppsøke målgruppene på deres eget morsmål, bidro tiltaket til økt forståelse av og tillit til myndighetenes retningslinjer – noe som ifølge forskerne var avgjørende for å redusere smitterisiko og bygge bro mellom offentlige instanser og innvandremiljøene (Ibid.).

I en nyere rapport om frivilligheten som informasjonsformidler til innvandrerbefolkningen (Ibid) fremheves fem sentrale læringspunkter for å skape et bedre samarbeid mellom myndighetene og frivillige organisasjoner, både under kriser og i normale situasjoner. Rapporten påpeker viktigheten av å etablere faste dialogkanaler for å sikre kontinuerlig utveksling av erfaringer og kunnskap om informasjonsformidling. Den understreker også behovet for at myndighetene oppretter en offentlig instans for oversettelse og tolkning, en løsning som skal kvalitetssikre oversettelser og tolketjenester med støtte fra frivillige, slik at budskapene tilpasses målgruppens behov. Videre legges det vekt på at et vedvarende

samarbeid utenfor krisetid er essensielt, ettersom regelmessig kontakt bidrar til gjensidig forståelse av roller og opprettholder tilliten mellom partene. Rapporten fremmer også en revisjon av offentlige tilskuddsordninger, med utgangspunkt i erfaringer fra pandemien, for å legge til rette for at frivillige kan engasjere seg på en måte som styrker målgruppens tillit. Til sist påpekes det at myndighetene aktivt bør diskutere hvordan informasjon og tjenester påvirker frivilliges tillit, slik at de kan tilpasse sine strategier for å oppnå bedre effekt. Disse erfaringene understreker viktigheten av målrettet og inkluderende informasjonsformidling, noe som legger til rette for å overføre lignende strategier til andre viktige samfunnsområder.

Lokale områdesatsinger har vist seg å være effektive tiltak for å fremme demokrati og medvirkning blant barn og unge. Gjennom involvering av ungdom i lokale prosesser styrkes både deres egen demokratiske kompetanse og forståelsen av samfunnets strukturer. En av satsingene bruker eksempelvis en «involveringstrapp» (Arnstein, 1969), fra informasjonsdeling til samskaping og til slutt beslutningsdelegering, blant annet gjennom stemmegivning på lokale prosjekter. Flere satsinger har etablert ungdomsråd og ledertreningsprogrammer, som har bidratt til økt engasjement i offentlig debatt. Et eksempel er et valgfag i demokrati, utviklet i samarbeid med en ungdomsskole, som har styrket unges forståelse av demokratiske prosesser. Ungdomsrådene har også engasjert unge med innvandrerbakgrunn, men arbeidet har ofte vært avhengig av ildsjeler og enkeltpersoners innsats. Denne modellen for lokalt engasjement reiser spørsmålet om hvorvidt tilsvarende prinsipper kan anvendes for å mobilisere andre målgrupper, herunder de som tradisjonelt har vist lav deltakelse i valg.

Med mål om å styrke tilliten til rettsvesenet, har *politiet utviklet dialogprosjekter* rettet mot minoritetsgrupper. Dette har involvert både direkte møter med etniske og religiøse minoriteter og et tett samarbeid med frivillige organisasjoner, noe som bidrar til å sikre at alle stemmer blir hørt ([I dialog med politidirektøren - Samarbeidsrådet for tros og livssynssamfunn](#)). I tillegg til disse lokale initiativene, har politiet tatt skritt for å styrke sin egen kompetanse gjennom kursopplegget «Rettferdig politi», som er obligatorisk i alle politidistrikter. Dette programmet fokuserer på dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering og er ment å øke politiets evne til å møte innbyggerne på en rettferdig og inkluderende måte. Videre er det etablert lokale mangfoldskoordinatorer og nasjonale

fagnettverk for å utveksle erfaringer og sikre en helhetlig tilnærming til mangfold og tillitsbygging. Erfaringer fra blant annet Groruddalen viser at slike tiltak har ført til økt tillit, bedre kommunikasjon og et tettere samarbeid med ulike innvandrergrepper. Dette gir ikke bare politiet, men også andre offentlige instanser verdifull læring om hvordan man kan styrke relasjonen med minoritetsmiljøene, for eksempel ved å arrangere valgrelaterte informasjonsmøter.

Samlet sett kan slike erfaringer bidra i en vurdering av hvordan lignende prinsipper og praksiser kan ha overføringsverdi på tvers av andre sektorer, for eksempel i forbindelse med valgmobilisering.

6.3 Tilskudd fra Valgdirektoratet

Det er også relevant at sivilsamfunnsorganisasjoner har anledning til å søke Valgdirektoratet om tilskudd blant til å øke valgdeltakelsen.⁶ Valgdirektoratet sine nettsider gir informasjon om hvordan man kan søke og inneholder oversikter over tiltak som har fått støtte i tidligere valg. Som en del av prosjektet for å kartlegge tiltak som kan bidra til økt valgdeltakelse blant innvandrere, har vi gjennomgått tiltak som har mottatt tilskudd fra Valgdirektoratet til informasjonstiltak i forbindelse med stortingsvalg, sametingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg. Organisasjoner og frivillige aktører har hatt mulighet til å søke om tilskudd i 2017, 2019, 2021, 2023 og nå i 2025. Målet med tilskuddsordningen er å øke stemmeberettigedes kunnskap om valg og fremme valgdeltakelse. Ordningen er særlig rettet mot grupper med lav valgdeltakelse, som unge velgere og personer med innvandrerbakgrunn. De målgruppene som identifiseres i kapittel 5s eksperimenter – førstegangselgere, unge med innvandrerbakgrunn og velgere med lav politisk interesse – er med andre ord også de som oftest prioriteres i Valgdirektoratets tilskuddsordning, som nå nærmer seg 6,3 mill. kroner årlig.

Analysen gir en oversikt over fordelingen av midler, hvilke organisasjoner som har mottatt støtte, hvilke typer tiltak som er finansiert, og i hvilken grad tiltakene er spesifikt rettet mot innvandrere. I tillegg har vi gjennomgått tilskuddsmottakernes egen rapportering til

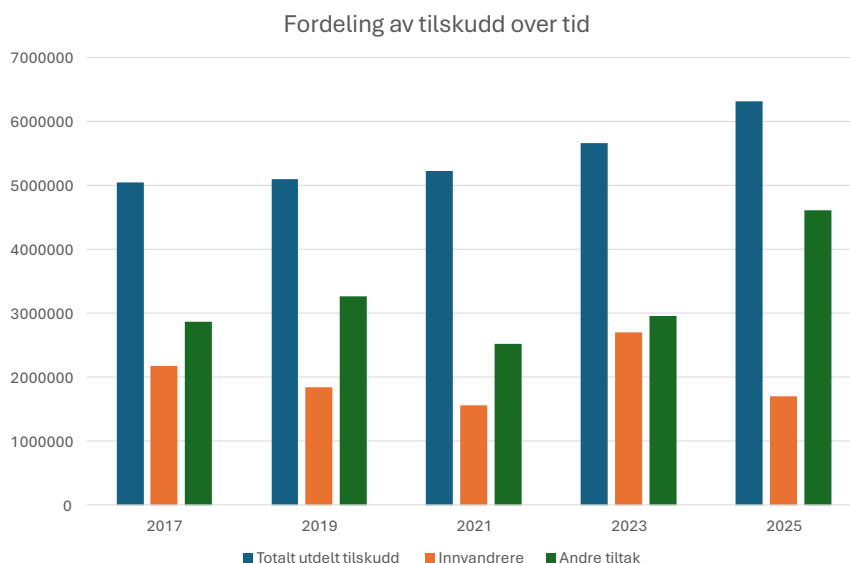
⁶ <https://www.valgdirektoratet.no/om-valg/tilskudd-til-informasjonstiltak/soke-om-tilskudd/>

Valgdirektoratet om hvordan midlene er blitt brukt. Vi har imidlertid kun hatt tilgang til rapporteringen fra 2023.

Tilskuddsrammen fra Valgdirektoratet har økt gradvis fra 5 045 500 NOK i 2017 til 6 315 920 NOK i 2025. I perioden 2017–2021 var økningen relativt beskjeden, med en vekst på 1–2,5 % per periode, noe som tilsvarer en moderat indeksregulering. Fra 2021 til 2025 har økningen vært betydelig høyere, med en vekst på 8,4 % i 2023 og 11,5 % i 2025. Dette tyder på at tilskuddsrammen frem til 2021 i stor grad fulgte normal indeksregulering, mens økningene i senere år sannsynligvis reflekterer både inflasjon og en politisk prioritering av tiltak for å øke valgdeltakelsen.

Antallet tiltak som har mottatt tilskudd varierer fra år til år. Andelen av tilskuddene som er spesielt rettet mot innvandrere har derimot variert betydelig, fra 22 % av den totale tilskuddsrammen i 2021 til 48 % i 2023. Dette kan reflektere endringer i prioriteringer, men kan også skyldes hvilke aktører og tiltak som har søkt støtte.

Ser vi på tilskuddsmottakerne samlet over alle år, er tiltakene hovedsakelig rettet mot enten unge velgere eller innvandrere. Innvandrere utgjør i gjennomsnitt en eksplisitt målgruppe i 39 % av tilfellene. De innvandringsrettede tiltakene kan deles inn i tre hovedkategorier: 1) generelle tiltak rettet mot alle innvandrere, 2) spesifikke tiltak for unge innvandrere, og 3) tiltak for kvinner med innvandrerbakgrunn. I noen få tilfeller er tiltakene rettet mot bestemte grupper innvandrere, som eksempelvis *Samarbeidsfora for norske tigryanere*.

Figur 7. Valgdirektoratet: Fordeling av tilskudd over tid (Kilde: Valgdirektoratet)

De høyeste tildelingene har gått til Nordic Screens, som mottok 1 141 500 NOK i 2017 og 900 000 NOK i 2019 for henholdsvis en femukers influencer-kampanje på YouTube, Instagram og TikTok, samt den digitale kampanjen «*Ta Valget 2019*». Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner mottok 850 000 NOK i 2017 for prosjekter knyttet til nettverkspåvirkning, workshops og skoling av unge ambassadører. Alle disse tiltakene var rettet mot unge velgere.

Blant tiltakene spesielt rettet mot innvandrere gikk de høyeste tildelingene til Ungt Initiativ, som i 2023 mottok 800 000 NOK for en informasjonskampanje i sosiale medier og en podcast. Eldorado Oslo fikk 750 000 NOK i 2017 for blant annet å opprette et valgtreningslokale, mens Brusjan mottok 700 000 NOK i 2021 for en audiovisuell serie på Nordens største YouTube-kanal for urban musikk fra Skandinavia. Selv om Ungt Initiativ primært retter seg mot unge velgere generelt, har tiltaket også en spesiell satsing på unge velgere med innvandrerbakgrunn.

Tiltakene som særlig retter seg mot innvandrere varierer i utforming, men de vanligste er informasjonskampanjer (digitale og fysiske), møteplasser og debatter, mentorordninger og valgambassadører, samt medieproduksjoner rettet mot unge innvandrere.

Tabell 11.Valgdirektoratet: Tiltak rettet mot innvandrere

Tiltak/organisasjon	År med tilskudd	Type aktivitet
Abdi&Aske AS	2019	Digitalt læringsprogram med quiz og webinarer på flere språk.
Brusjan AS	2021	Audiovisuell YouTube-serie der unge med innvandrerbakgrunn utforsker og diskuterer temaer som engasjerer minoritetsungdom.
Ungt initiativ	2023	Informasjonskampanje i sosiale medier og podcast om valg og demokrati rettet mot unge med innvandrerbakgrunn.
Story House Egmont AS	2023, 2025	TikTok-serie der komiker Sahal Mohamed utforsker lokaldemokratiet ved å besøke norske kommuner og snakke med unge og flerkulturelle innbyggere.
Stiftelsen Mela	2017, 2019, 2023	Flerkulturell festival med kunst og kulturinnslag som samler familier og minoritetsmiljøer på Rådhusplassen i Oslo.
Samarbeidsfora for norsk tigryanere (45-N-T)	2025	Produksjon og distribusjon av informasjonsmateriell om valg og partier rettet mot tigrinjatalende innvandrere.
Osberget AS	2021	Digitalt demokratiseringsprogram med interaktiv nettside for å øke valgdeltakelse blant innvandrere gjennom kunnskap og verdiformidling.
Norsk Folkehjelp Oslo	2017	Valgfestival med debatter og opplæring i stemmegivning, kombinert med flerspråklig informasjonsmateriell.
Minhaj dialogforum	2021	Debatter og podkaster med innvandrerstemmer, kombinert med informasjonsvideo om betydningen av demokratisk deltakelse.
LIN Likestilling Inkludering og Nettverk	2025	Informasjonskampanje i sosiale medier med korte videoer om stemmegivning og partienes budskap, rettet mot innvandrere.
Mira-senteret	2017, 2019, 2021, 2023	Stemmevenner med praktisk valgopplæring, mobiliseringsmøter med lokalpolitikere, landsdekkende webinarer, demokrati- og deltakelsesfestival, samt kampanje i sosiale medier med fotokonkurranse.

Stiftelsen Klar tale	2021, 2025	Lettlest valgavis med gratis distribusjon og TikTok-kampanje rettet mot personer med begrensede norskkunnskaper og funksjonsnedsettelse.
Islamsk Råd Norge	2025	Flerspråklig informasjonsmateriell med fysiske møteplasser og bybaserte tiltak for innvandrerbefolkningen.
Innvandrerne landsorganisasjon	2017	Omfattende opplegg i samarbeid med IMDi: nasjonalt seminar, lokale valgteknikkurs, stands og informasjonsarbeid.
From Youth to Youth Agder	2019	Foredrag og diskusjonsmøter med flerkulturelle politikere og innvandrerungdom i Agder, samt kampanje med korte videoer om valget på sosiale medier.
Folkeakademiet Viken	2019	Studieringer ved minst 5 akademier i Oslo og Akershus med ca. 10 deltakere i hver, rettet mot førstegangselgere med innvandrerbakgrunn via etablerte miljøer.
Fakkeltog	2019, 2023	Kampanje som motiverer innvandrere til lokalvalg med flerspråklige videoer og direkte-sendinger om kommunenes tjenestetilbud på sosiale medier.
Eldorado Oslo AS	2017	Valgopplegg i Eldorados lokaler med flerspråklig partiinformasjon, valgtreningslokale, informasjonssentral og flaggborg i Torggata, Oslo.
DER	2023	Tospråklig tidsskrift med valgutgave, podkast og valgpanel for arabisktalende voksne velgere.
Clap Along AS / NorSom TV /News	2021, 2023	Informasjonskampanje med videoer om valg, stemmegivning og stemmerett, rettet mot velgere med innvandrerbakgrunn fra Somalia, Etiopia og Eritrea.
Bydelsmødre Norge	2025	Prosjektet "Din stemme, vår fremtid – Stortingsvalg 2025" lager inspirerende innhold på sosiale medier, arrangerer valgdebatter for minoriteter og deler ut informasjonsbrosjyrer på flere språk.
Utrop AS	2017	Produksjon av temaavis om valget (to utgaver). I tillegg kommer info om valget gjennom papiravis, nettsider og kampanje på Facebook.

Basert på rapporteringen vi har tilgang til fra 2023, er det tydelig at tiltakene i stor grad har blitt gjennomført i tråd med de opprinnelige planene, med enkelte tilpasninger basert på erfaring og evaluering underveis. Organisasjonene rapporterer selv om positive resultater med utvidet rekkevidde og økt deltakelse i de respektive målgruppene. Det er likevel verdt å understreke at «optimistisk skjevhet» er en svakhet ved selvrapportert informasjon. Tiltakene er karakterisert av målrettet kommunikasjon, direkte dialog med deltakerne og bruk av relevante, ofte digitale, verktøy for å nå ut til den tiltenkte målgruppen. I tillegg har en del av tiltakene mottatt tilskudd over flere år, og det økonomiske grunnlaget har gitt rom for å gjennomføre de planlagte aktivitetene.

På et overordnet nivå, peker det på at sivilsamfunnet kan anses som en sentral aktør i økt valgdeltakelse blant innvandrere, og at tiltakene som får støtte varierer i form, målgruppe og geografisk fordeling. Fremover kan det likevel være hensiktsmessig å vurdere om midlene i tilstrekkelig grad treffer de gruppene som over tid har hatt lavest valgdeltakelse – selv når disse gruppene er små. I dag finnes det lite kunnskap om hvem tiltakene faktisk når, og det kan undersøkes om fordelingen av midler kan målrettes bedre uten å svekke bredden og legitimiteten i ordningen. legitimitet.

Et tilleggspoeng er at mange sivilsamfunnsaktører – inkludert enkelte av dem som har mottatt tilskudd – kan ha en ideologisk eller politisk profil, selv om de ikke er direkte tilknyttet et parti. Når slike aktører samarbeider med statlige myndigheter om mobiliseringstiltak, oppstår det et potensielt spenningsforhold mellom mål om nøytralitet og det faktum at organisasjonene ofte har normative eller verdibaserte ståsteder. Dette betyr likevel ikke at selve tiltakene som gjennomføres nødvendigvis er politiske. Tvert imot viser rapporteringen at de fleste tiltakene har vært praktisk orientert og tydelig rettet mot å øke informasjon og tilgjengelighet – uavhengig av partipreferanser. Det er likevel viktig å være bevisst at valg av samarbeidspartnere og arenaer kan oppfattes ulikt, og at god forvaltning forutsetter både transparens og et våkent blikk for hvordan tiltak kan tolkes i en bredere politisk kontekst.

6.4 Kan disse erfaringene overføres til valgmobilisering?

Slik kapittel 5 påpeker, gir SMS-påminnelser fra valgmyndighetene målbare, kostnadseffektive løft i deltakelsen; et mulig neste skritt er å kombinere denne 'dytten' med

mer relasjonelle grep – slik vi har sett eksempler på med helseambassadører – ved å teste ut såkalte valgambassadører som eksperimenterer med ulike budskap. Erfaringene fra helse, utdannings og sikkerhetssektoren gir indikasjoner på hvordan tiltak for å øke valgdeltakelsen blant innvandrere kan utformes. Først og fremst kan det virke betydningsfullt å etablere faste, personlige dialogkanaler som bygger tillit. Helseambassadørene under pandemien demonstrerte hvordan kulturelt tilpasset og språklig målrettet informasjon kan redusere barrierer og styrke relasjonen til offentlige instanser. Et tilsvarende konsept kan tas i bruk ved valg gjennom «valgambassadører» – rollemodeller fra miljøer med spesielt lav valgdeltakelse. Etter opplæring kan de formidle informasjon og motivasjon gjennom direkte kontakt i lokalsamfunnene.

Frivillige organisasjoners erfaringer med politiets dialogprosjekter viser dessuten at kombinasjonen av opplæring og langsiktige, lokale samarbeidsarenaer bygger varig tillit. Erfaringer fra tiltakene understreker at det ikke er de tekniske løsningene – som SMS-er eller brev – som *alene* øker deltagelsen, men at også den personlige kontakten og involveringen av lokale aktører kan være sentrale.

Det er likevel verdt å nevne at selv om valgambassadører og mobile forhåndsstemmelokaler har som uttalt mål å redusere demokratiske skjevheter, kan de også bli tolket inn i et partipolitisk landskap. For det første vil tiltak som rettes mot arenaer der bestemte tros- eller innvandrergreper samles – for eksempel moskeer eller flerkulturelle kulturhus – kunne oppfattes som offentlig støtte til særinteresser eller politisk mobilisering i «hellige rom». For det andre viser både nasjonale og internasjonale valganalyser at velgere med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt stemmer hyppigere på partier til venstre for sentrum (Kleven, Bergseteren, Risberg & Corneliussen, 2022). Det gjør at for eksempel partier på høyresiden kan tolke mobiliseringsprogrammer som et forsøk på å øke oppslutningen om venstresiden, selv når tiltakene formelt er partinøytrale.

Samtidig indikerer nyere undersøkelser (Kleven & Seegaard, 2024) at dette bildet er i endring. Ved lokalvalget i 2023 falt for eksempel Arbeiderpartiets oppslutning markant blant velgere med bakgrunn fra Afrika og Asia, mens Høyre gikk kraftig frem i samme gruppe – fra 9 til 23 prosent. Dette tyder på at høyresiden har et betydelig potensial for økt oppslutning blant velgere med innvandrerbakgrunn. På denne bakgrunn kan det også

argumenteres for at alle partier, uavhengig av ideologisk ståsted, har interesse av og ansvar for å bidra til økt valgdeltakelse i disse gruppene.

Valgmobiliseringstiltak rettet mot innvandrerbefolkningen kan styrke deltakelsen, men de trækker også inn på et felt der spørsmål om partiskhet, religion, representativitet og fordeling av offentlige midler er politisk sensitivt. Det må anerkjennes før man vurderer praktisk utforming og pilotering av nye tiltak.

Samlet sett gir disse erfaringene viktige innspill til strategier for å øke valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. Eksempelene fra helse, politi, områdesatsinger og Valgdirektorat-finansierte prosjekter reiser likevel det samme spørsmålet: *Hvordan vet vi at tiltakene faktisk virker?* Det finnes gode, kunnskapsbaserte grunner til å tro at samarbeid med sivilsamfunnet er virkningsfullt, men for å få et etterprøvbart svar bør nye mobiliseringstiltak prøves ut eksperimentelt. Dette arbeidet bør skje i et samarbeid mellom IMDi, frivillige organisasjoner og et forskningsmiljø.

To mulige idéer som kan diskuteres videre er:

1. Valgambassadører

Personer fra samme miljø som velgerne (de snakker samme språk og kjenner kulturen) får opplæring og går ut i nærmiljøet for å motivere folk til å stemme – inspirert av erfaringene med helseambassadører.

2. Mobile forhåndsstemmelokaler

Formelle partnerskap mellom kommuner og organisasjoner om ambulerende forhåndsstemmegivning på møteplasser hvor innvandrere allerede er til stede (for eksempel moskeer, kirker, kulturhus og fagskoler).

Effekten av «valgambassadører» og mobile forhåndsstemmelokaler kan eksempelvis måles gjennom en klyngerandomisert kontrollert studie. Tiltakene innføres (eller fases inn) i et utvalg kommuner med høy innvandrerandel, og endringen i valgdeltakelse sammenlignes med matchede kontrollkommuner og resultatene fra tidligere valg. Slik får man et solid, etterprøvbart grunnlag for å vurdere om tiltakene virker. Når det gjelder mobile forhåndsstemmelokaler bør det tas høyde for at stemmegivningen allerede er lett tilgjengelig i Norge (se kapittel 4), og at forskningen ikke tyder på at økt tilgjengelighet gir økt valgdeltakelse.

Dersom slike eventuelle forsøk gir ønskede resultater, kan IMDi og kommunene skalere modellen til hele landet. Ved å teste tiltakene i noen kommuner og sammenligne med like kommuner uten tiltak, kan man få indikasjoner på om valgambassadører eller mobile stemmelokaler faktisk kan bidra til å øke valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn.

7. Oppsummering

Formålet med denne rapporten er å kartlegge til den lave valgdeltakelsen blant enkelte innvandrergupper samt å diskutere mulige tiltak for å øke deltakelsen. Vi undersøker og sammenligner innvandrernes valgdeltakelse i stortingsvalget 2021 og i kommunestyrevalget 2023, med deltakelsen til majoritetsbefolkningen. Analysene bygger på individbaserte registerdata for alle stemmeberettigede i de to valgene samt en spørreundersøkelse blant et utvalg av innvandrere gjennomført i etterkant av lokalvalget i 2023. Vi finner følgende:

- Innvandrernes deltakelse er betydelig lavere sammenlignet med majoritetsbefolkningen i begge valg. Deltakelsesforskjellen til den øvrige norskfødde befolkningen har økt, og det er en nedgang i deltakelsen blant innvandrerne i det siste stortings- og kommunevalget. Det er innvandrere fra de samme regionene som delta minst i begge valg. Det gjelder innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Øst-Europa. Det er liten forskjell i deltakelsen til innvandrere fra disse tre regionene i stortingsvalget der rundt halvparten stemmer. Det er ikke tilfelle i kommunestyrevalget 2023 der innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa peker seg ut med en svært lav deltakelse (kun 17 prosent deltok i valget). Det er videre stor variasjon i deltakelsen mellom innvandrere med ulike landbakgrunn. Deltakelsen etter opprinnelsesland i stortingsvalget er også lavere i Norge sammenliknet med det siste parlamentsvalget i Danmark og Sverige.
- Det er også overraskende store forskjeller i deltakelse når vi sammenligner valgdeltakelsen til velgere som er født i Norge av to innvandrerforeldre (etterkommere) med majoritetsbefolkningen. Etterkommerne har ikke nevneverdig høyere valgdeltakelse enn andre innvandrere i stortingsvalget 2021 (i overkant av 50 prosent stemte). Selv om disse velgerne er født i Norge og vokst opp her skiller

deres valgdeltakelse seg ikke nevneverdig fra andre innvandrere i stortingsvalget. Det er overraskende og understreker behov for mer kunnskap om hvorfor mange etterkommere ikke bruker stemmeretten sin. Lengre botid i Norge ser heller ikke ut til å øke valgdeltakelsen for innvandrere fra ikke-vestlige land. Innvandrere fra vestlige land ser derimot til å delta mer i kommunestyrevalget etter hvert som de har bodd lenge i Norge. Våre analyser tyder ikke på at deltakelsen til innvandrerne blir likere majoritetsbefolkningen over tid.

- Det er trolig et potensiale for å øke innvandrernes valgdeltakelse. I Norge har man positive erfaringer med hensyn til å benytte eksperimentelle metoder for å teste effekten av ulike mobiliseringstiltak. Disse har vist seg å øke deltakelsen blant velgergrupper med lav valgdeltakelse. Det gjelder spesielt kontaktmetoder som brev og SMS. Norge har gode forutsetninger for å gjennomføre slike eksperimenter med tilgang til gode data om deltakelse via manntallet, og bakgrunnsvariabler fra ulike offentlige registre. Slike eksperimentelle tiltak bør (som tidligere) utformes i tett samarbeid mellom forskere og valgmyndighetene. Vi vurderer det slik at det er en farbar vei å videreutvikle de SMS-meldinger som alle velgere nå får. SMS-meldingene kan utvikles med ulike typer av upolitisk innhold for å se om det kan motivere flere til å delta. SMS-meldinger er en kostnadseffektiv kontaktmetode.
- Det kanaliseres i dag store ressurser via blant annet sivilsamfunnet for å bidra til økt integrering av innvandrere. Det er også mange eksempler på tiltak på ulike politikkområder som kan ha overføringsverdi til valgfeltet. En utfordring er at slike tiltak iverksettes på en måte som ikke gjør det mulig å gi et entydig svar på om de virker eller ikke. Også på dette området vil et samarbeid mellom forskere, offentlige myndigheter og sivilsamfunnsaktører kunne bidra til en mer systematisk utprøving av ulike tiltak for å studere om de virket eller ikke. Et mulig tiltak kan være en ordning med «Valgambassadører» i innvandremiljøene i et tilfeldig utvalg av kommuner. Det kan gjøre det mulig å teste effekten ved å sammenligne innvandrernes deltakelse i disse kommunene, med de samme gruppene deltakelse i kommuner der tiltaket ikke gjennomføres. Som påpekt er det ikke gitt at slike tiltak er politisk ukontroversielle.

Det er ikke stemmeplikt i Norge, og det vil alltid være velgere som ikke ønsker å benytte seg av stemmeretten. Det er derimot bekymringsverdig at de sosiale forskjellene er såpass store, og ser ut til å øke. Den markant lave valgdeltakelsen blant innvandrerne kan oppfattes som urovekkende. Det er ikke enkle svar på hva som skal til for å øke deltagelsen. Det forskermiljøene kan bidra med er å samarbeide med offentlige myndigheter og sivilsamfunnsorganisasjoner om å utforme tiltak med henblikk på å teste om de er virkningsfulle eller ikke. For at slike tiltak skal ha legitimitet er det blant annet viktig at de er upolitiske i den forstand at de ikke kan oppfattes å være til fordel for visse politiske grupperinger. Vår undersøkelse finner at interessen for politikk og forståelsen for de politiske sakene er noe lavere blant innvandrerne enn blant majoritetsbefolkningen. Med hensyn til å mobilisere innvandrerne politisk er det de politiske partiene som har den viktigste oppgaven med å drive valgkamp og gi innvandrerne en politisk grunn til å bruke stemmeretten sin.

Litteratur

Bedolla, L. G., & Michelson, M. R. (2012). *Mobilizing inclusion: Transforming the electorate through get-out-the-vote campaigns*. Yale University Press.

Bergh, J (2012): "Valgets tilgjengelighet for velgere generelt" i Seggaard, S.B. & J. Saglie *Evaluering av forsøket med e-valg 2011: Tilgjengelighet for velgere, tillit, hemmelig valg og valgdeltagelse*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Bergh, J., Christensen, D. A., & Matland, R.E. (2020). "Inviting immigrants in: Field experiments in voter mobilization among immigrants in Norway." *Electoral Studies* 66: 102160.

Bergh, J., Christensen, D. A., & Matland, R. E. (2021). "When is a reminder enough? Text message voter mobilization in a European context." *Political Behavior* 43: 1091-1111.

Bergh, J., Christensen, D. A., & Holmås, T. H. (2023). "Valgdeltakelse, forhåndsstemmegivning og familiens betydning for politisk deltagelse." In *Politikk i urolige tider. En studie av stortingsvalget 2021*, Red: J. Bergh & A. H. Haugsgjerd, ss. 229-246. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bergh, J. & D.A. Christensen (2012): "Valgdeltakelse og bruk av internettstemmegivning" i Seggaard, S.B. & J. Saglie *Evaluering av forsøket med e-valg 2011: Tilgjengelighet for velgere, tillit, hemmelig valg og valgdeltagelse*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Bergh, Johannes, & Christensen, D.A. (2019). "Sporadiske velgere eller permanente hjemmesittere? Om sosiale forskjeller i valgdeltakelse og velgermobilisering." In *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017*, Red: J. Bergh & B. Aardal, ss. 223-236. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bergh, J., & Christensen, D. A. (2024). "Getting out the vote in different electoral contexts: the effect of impersonal voter mobilization techniques in middle and high salience Norwegian elections." *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 34, no. 1: 79-95.

Bhatti, Y., & Hansen, K. M. (2017). Valgdeltagelsen blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. *Politica*, 49(3).

Bhatti, Y., Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H. & Hansen, K. M. (2017). How voter mobilization from short text messages travels within households and families: Evidence from two nationwide field experiments. *Electoral Studies*, 50:39–49.

Bhatti, Y., Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H., & Hansen, K. M. (2018). Can governments use Get Out The Vote letters to solve Europe's turnout crisis? Evidence from a field experiment. *West European Politics*, 41(1):240–260.

Bratsberg, Bernt, Jeremy Ferwerda, Henning Finseraas, & Kotsadam, A. (2021). "How settlement locations and local networks influence immigrant political integration." *American Journal of Political Science*, 65, no. 3: 551-565.

Bratsberg, Bernt, Andreas Kotsadam, Jo Thori Lind, Halvor Mehlum, & Raaum, O. (2019). "Election turnout inequality-insights from administrative registers. CESifo Working Papers NO. 7465.

Brochmann, G. & Grødem, A. S. (2017). Den norske modellens møte med innvandring – et regime i endring. I Stamsø, M. A. (red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk* (3. utg.) (s.362-381). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bråten, B., Gleditsch, R. N., & Kjeøy, I. (2024). *Frivilligheten som informasjonsformidler til innvandrerbefolkningen: Erfaringer, prinsipielle diskusjoner og læringspunkter* (Delrapport 3) (Faforapport 2024:07). Fafo.

Christensen, D.A. & Strømsnes, K. (kommer 2025) Political participation in Norway: A Focus on how home country democratic experience impacts immigrant turnout. *Forthcoming* in B.E. Rasch, E. Allern, M. Braut Hegghammer & K. Kolltveit (Eds.). *Oxford Handbook of Norwegian Politics*.

Coppock, A., & Green, D. P. (2016). Is voting habit forming? New evidence from experiments and regression discontinuities. *American Journal of Political Science*, 60(4), 1044-1062.

Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H., Hansen, K. M., & Bhatti, Y. (2019). Bias in self-reported voting and how it distorts turnout models: Disentangling nonresponse bias and overreporting among Danish voters. *Political Analysis*, 27(4), 590–598

Departementene (2021). *Hverdagsintegrering – strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024*.

Dinas, E. (2012). The formation of voting habits. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 22(4), 431-456.

Elklit, J., Møller, B., Svensson, P., & Togeby, L. (2000). *Hvem stemmer-og hvem stemmer ikke?: En analyse af valgdeltagelsen i København og Århus ved kommunalbestyrelsesvalgene i 1997*. Magtudredningen.

Ferwerda, J. & H. Finseraas (2024). Do Integration Courses Influence Refugees' Integration Trajectories? Evidence from Norway, *Journal of Politics*.

Ferwerda, J, Finseraas, H., & Bergh, J. (2020). "Voting rights and immigrant incorporation: Evidence from Norway." *British Journal of Political Science* 50, no. 2: 713-730.

Friberg, J. H., & Elgvin, O. (2016). Når velferdsstaten bryter tilliten ned: Somaliske innvandrere i møte med NAV. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 57(3), 257-284.

Gerber, A. S., & Green, D. P. (2017). Field experiments on voter mobilization: An overview of a burgeoning literature. *Handbook of economic field experiments*, 1, 395-438.

Goss, Kristin A. (2010). Civil Society and Civic Engagement: Towards a Multi-Level Theory of Policy Feedbacks. *Journal of Civil Society*, 6(2), 119–143. Doi: 10.1080/17448689.2010.506370

Green, D. P. & Gerber, A.S. (2019). *Get Out The Vote!* 4th Edition, Washington, D.C.: Brookings Institution.

Geys, B. (2006). "'Rational' theories of voter turnout: a review." *Political Studies Review* 4, no. 1: 16-35.

Habermas, J. (1992). Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats. Suhrkamp.

Hansen, K. M. (2023). *Valgdeltakelse ved folketingsvalget 2022* (1 udg.) (s. 1-378). CVAP Working Paper Series Bind 2023 Nr. 4

Ideas2Evidence (2024). *Evaluering av IMDis tilskuddsordninger på integreringsfeltet rettet mot frivillige organisasjoner*. Rapport 4/2024

Kleven, Ø. (2017). "Valg og politisk deltakelse. Lavere deltakelse blant innvandrerne". I T. Sandnes (red) *Innvandrere i Norge 2017. Statistiske analyser*, 155. Statistisk sentralbyrå

Kleven, Ø. (2024). Velgere og velgeroverganger ved kommunestyrevalgene 2019 og 2023. Basert på de første resultatene fra velgerundersøkelsene 2023. Rapport 2024/2. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/velgere-og-velgeroverganger-ved-kommunestyrevalgene-2019-og-2023>

Kleven, Ø., Bergseteren, T. Risberg, & Corneliussen, H. (2022). *Innvandrere og stortingsvalget 2021 Stemmeberettigede, valgdeltakelse, partivalg og representanter*. Rapport 2022/51. https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/innvandrer-og-stortingsvalget-2021/_attachment/inline/32b723cd-6bc0-4d28-9566-19cc02b802fe:8a5ee451dc0f4a0a8b11f2b98eab06f6f7e6812c/RAPP2022-51.pdf

Kleven, Ø. & Bergseteren, T. (2022). *Innvandrere og kommunestyrevalget 2019. Stemmeberettigede, valgførelse og representasjon*. Rapport 2022/44. SSB: <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/innvandrer-og-kommunestyrevalget-2019>

Kleven, Ø., Bergseteren, T., Risberg, T., & Corneliussen, H. M. (2022). *Innvandrere og stortingsvalget 2021: Stemmeberettigede, valgdeltakelse, partivalg og representanter*. Rapport 2022/51. SSB: *Innvandrere og stortingsvalget 2021 – SSB*

Kleven, Ø. & Seggaard S. (2024) 4 av 10 byttet parti. SSB: <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/statistikk/kommunestyre-og-fylkestingsvalget-velgerundersokelsen/artikler/4-av-10-byttet-parti>

Kleven, Ø. & Tove B. (2022). Innvandrere og kommunestyrevalget 2019. Stemmeberettigede, valgtferd og representasjon. Rapporter 2022/44. SSB:

Kleven, Ø og H. M. Corneliussen (2024): *Innvandrere og norskfødte ved kommunestyrevalget 2023 Valgdeltakelse og representasjon*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Koinova, Maria. 2018. 'Diaspora Mobilizations for Conflict and Post-conflict Reconstruction' *Journal of Ethnic and Migration Studies* 44 (8).

Lindgren, K. O., Nyman, P., & Oskarsson, S. (2025). Examining voting spillover effects of text message reminders. *British Journal of Political Science*, 55, e21.

Mann, C. B. & Bryant, L. A. (2020). If you ask, they will come (to register and vote): Field experiments with state election agencies on encouraging voter registration. *Electoral Studies*, 63:102021.

Mariani, F., M Mercier & T. Verdier, 2018. "Diasporas and conflict," *Journal of Economic Geography*, vol. 18(4), pages 761- 793.

Michelson, M.R. & Garcia Bedolla, L.G. (2014). "Mobilization by Different Means: Nativity and GOTV in the United States." *International Migration Review*, 48(3), 710-727.

Moschion, J. & Tabasso, D. (2013). Trust of Second Generation Immigrants: Intergenerational Transmission or Cultural Assimilation?. Melbourne Institute Working Paper, 02/13. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2217945>.

Nannestad, P., Svendsen, G. T., Dinesen, P. T., & Sønderskov, K. M. (2014). Do institutions or culture determine the level of social trust? The natural experiment of migration from non-western to western countries. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(4), 544-565.

Nickerson, D. W. (2008). Is voting contagious? Evidence from two field experiments. *American Political Science Review*, 102(1):49–57.

NOU 2017: 2. (2017). Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring.

NOU 2022: 18 Mellom mobilitet og migrasjon. Arbeidsinnvandreres integrering i norsk arbeids- og samfunnsliv.

Pierson, P. (1993). When effect becomes cause. Policy feed-back and political change. *World Politics*, 45(4), 595–628.

Proba 2020. 'Press og kontroll En studie av økonomisk, ideologisk eller religiøst press med utspring i opprinnelsesland, rettet mot personer med innvandrerbakgrunn i Norge'
<https://proba.no/wpcontent/uploads/Rapport-2020-3-Press-og-kontroll.pdf>

Putnam, R (1993). *Making Democracy Work. Civic Traditions in Northern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

Rinnawi K. 2012. 'Instant Nationalism' and the 'Cyber Mufti': The Arab Diaspora in Europe and the Transnational Media.' *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38:9, 1451–1467.

SCB. (2023). *Delat deltagande: En studie av integration och segregation baserat på valdeltagande i 2022 års allmänna val* (ME09 – Demokratistatistik 2023:2).
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valdeltagandeundersokningen/pong/publikationer/delat-deltagande-en-studie-av-integration-och-segregation-baserat-pa-valdeltagande-i-2022-ars-allmanna-val/>

Skiple, J.K, Christensen, D. A., Bergh, J., & Holmås, T. H. (2022). Analyse av politisk deltakelse blant arbeidsinnvandrere. Oppdrag for Arbeidsinnvandrerrutvalget (NOU 2022:18).

Sivesind, K. H., & Enjolras, B. (2022). Frivillige organisasjoners sivilsamfunnsrolle: påvirkningsstrategier og tilgang til politiske beslutningsfora. *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*.

Smets, K., & Carolien, V.H. (2013). "The embarrassment of riches? A meta-analysis of individual-level research on voter turnout." *Electoral Studies* 32, no. 2: 344-359.

Spierings, N. (2016). "Electoral participation and intergenerational transmission among Turkish migrants in Western Europe." *Acta Politica* 51: 13-35.

Spies, Dennis C., Sabrina J. Mayer, & Goerres, A. (2020). "What are we missing? Explaining immigrant-origin voter turnout with standard and immigrant-specific theories." *Electoral Studies* 65: 102103.

Squire, P., Wolfinger, R. E., & Glass, D. P. (1987). Residential mobility and voter turnout. *American Political Science Review*, 81(1), 45-65.

SSB. (2021). 13447: *Stortingsvalget. Personer med stemmerett, etter innvandringskategori, landbakgrunn, statistikkvariabel, fireårlig og regio* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/statbank/table/13447/>

SSB. (2022). *Tabell 13710: Stortingsvalget. Valgdeltakelse (prosent), etter landbakgrunn, kjønn, statistikkvariabel, fireårlig og innvandringskategori* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/statbank/table/13710>

Stockemer, D. (2017). "What affects voter turnout? A review article/meta-analysis of aggregate research." *Government and Opposition* 52, no. 4: 698-722.

Stokke, E. & E. Wiebelhaus-Brahm. 2019. 'Syrian diaspora mobilization: vertical coordination, patronage relations, and the challenges of fragmentation in the pursuit of transitional justice' *Ethnic and Racial Studies*, 42:11, 1930-1949

Tønnessen, M. (2022). Innvandreres bo- og flyttemønstre i Norge. NIBR rapport 2022:12

Wass, H., A. Blais, A. Morin-Chassè, & Weide. M. (2015). "Engaging immigrants? Examining the correlates of electoral participation among voters with migration backgrounds." *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 25, no. 4:407-424.

White, Stephen, N. Nevitte, A. Blais, E. Gidengil, & Fournier, P. (2008). "The political resocialization of immigrants: Resistance or lifelong learning?" *Political Research Quarterly* 61, no. 2: 268-28

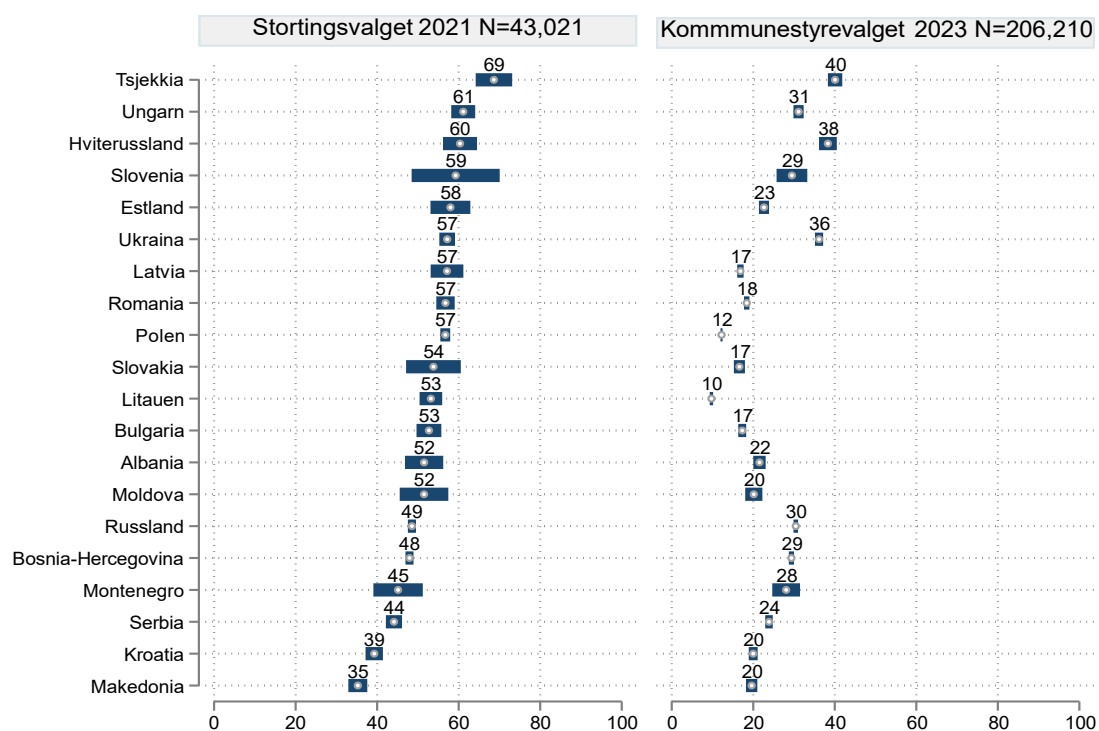
Öberg, P., Svensson, T., Christiansen, P., Nørgaard, A., Rommetvedt, H. & Thesen, G. (2011). Disrupted Exchange and Declining Corporatism: Government Authority and Interest Group Capability in Scandinavia. *Government and Opposition*, 46(3), 365–391.

Appendiks

Tabell A.1. Sannsynlighet for valgdeltakelse (OLS)

	Stortingsvalget 2021	Lokalvalget 2023
Mann	-3.093*** (0.052)	-3.027*** (0.070)
Alder	0.322*** (0.010)	0.522*** (0.010)
Utdanning (sammenlignet med grunnskole/ingen (registrert) utdanning):		
Videregående utdanning	11.379*** (0.100)	9.699*** (0.194)
Høyere utdanning	21.044*** (0.228)	21.959*** (0.233)
Total inntekt/10000	0.092*** (0.018)	0.130*** (0.022)
Sysselsatt	9.389*** (0.362)	10.363*** (0.296)
Uføretrygd	-1.860*** (0.203)	-1.729*** (0.186)
Sosialhjelp	-11.856*** (0.756)	-7.712*** (0.484)
Gift/samboer	9.936*** (0.378)	12.132*** (0.312)
Flyttet (mellom kommuner året før)	-2.158*** (0.349)	-6.856*** (0.379)
Norsk statsborger		12.796*** (0.584)
Fødeland		
Norden	-3.466*** (0.275)	-7.391*** (0.376)
Vest-Europa	-5.699*** (0.309)	-11.162*** (0.790)
Øst-Europa	-30.451*** (0.334)	-37.682*** (0.294)
Afrika	-18.484*** (0.601)	-21.296*** (1.341)
Asia	-23.681*** (0.366)	-24.717*** (0.818)
Oseania	-8.074*** (1.231)	-11.829*** (0.849)
Nord-Amerika	-5.565*** (0.433)	-9.131*** (0.440)
Latin-Amerika	-14.719*** (0.437)	-18.705*** (0.549)
Valgdeltakelse	77.970	63.137
Observasjoner	3793667	4277293

Standardfeil i parentes, * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Figur A. 2. Valgdeltakelse blant velgere født i Øst-Europa

Tabell A.4 Valgdeltakelse og antall stemmeberettigete blant Innvandrere og etterkommere i Norge og Danmark etter opprinnelsesland, 2021 og 2022

Data fra Norge er innhentet i 2021, ved valg til stortinget, mens data fra Danmark er innhentet i 2022, ved valget til Folketinget. Tabellen viser samlede tall for (a) norske eller danske statsborgere som ble født i utlandet (Innvandrere) og (b) norsk- eller danskfødte med to innvandrerforeldre (etterkommere). Gruppene fra hvert land er sortert etter høyeste antall stemmeberettigete i begge land totalt, og ekskluderer grupper med færre enn 1000 stemmeberettigete i enten Norge eller Danmark. Data på valgdeltakelse fra Danmark er hentet fra Senter for Valg og Partier ved København universitet (Hansen, 2023, s. 77-80). Den dekker 93% av alle stemmeberettigete ved valget i 2022, og benytter registrert stemmegivning sendt inn fra hver enkelt kommune. 3 kommuner unnlot å sende inn på grunn av ressursmangler, noe som forklarer en manglende dekning av 7%. Data på valgdeltakelse ble så koblet til registervariabler, deriblant opprinnelsesland. Datagrunnlaget gir bare tallene samlet for Innvandrere og etterkommere grunnet personvern hensyn. Data på Valgdeltakelse og antall stemmeberettigete i Norge er hentet fra SSB (2021; 2022). Ved tilfeller der foreldre av etterkommere har ulike fødeland, så er det moren sitt fødeland som er oppgitt.

	Norge		Danmark		Begge land
Opprinnelsesland	Valgdeltakelse (prosent)	Stemmeberettigete	Valgdeltakelse (prosent)	Stemmeberettigete	Stemmeberettigete
Tyrkia	41	12759	55	29204	41963
Pakistan	50	27603	61	11689	39292
Irak	39	21808	55	17399	39207
Somalia	46	24728	51	8598	33326
Vietnam	48	17887	61	8816	26703
Iran	50	15766	60	10668	26434
Bosnia-Hercegovina	47	11723	66	10477	22200
Libanon	42	1629	45	18211	19840
Sri Lanka	62	11399	70	7276	18675
Afghanistan	44	11116	57	6953	18069
Filippinene	57	12357	69	3037	15394
Marokko	44	7152	52	6571	13723
Polen	55	6387	72	7014	13401
Tyskland	69	3557	83	9032	12589
Thailand	59	10278	68	2064	12342
Russland	47	9609	68	2109	11718
Kosovo	30	10433	53	1065	11498
India	60	8079	67	2616	10695
Eritrea	47	10243			10243
Sverige	77	5836	86	4336	10172
Jugoslavia			54	7568	7568
Kina	40	4175	62	2794	6969
Syria	41	3981	51	2459	6440
Chile	57	5477			5477
Storbritannia	78	2238	82	3117	5355
Etiopia	51	5046			5046
Ukraina	56	2605	71	1461	4066
USA	73	2162	81	1803	3965

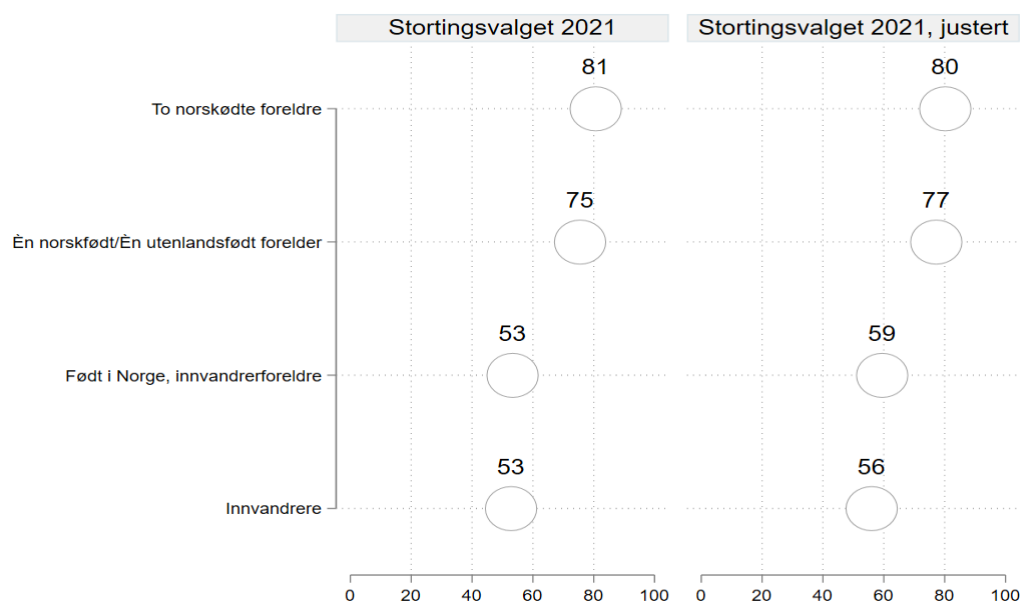
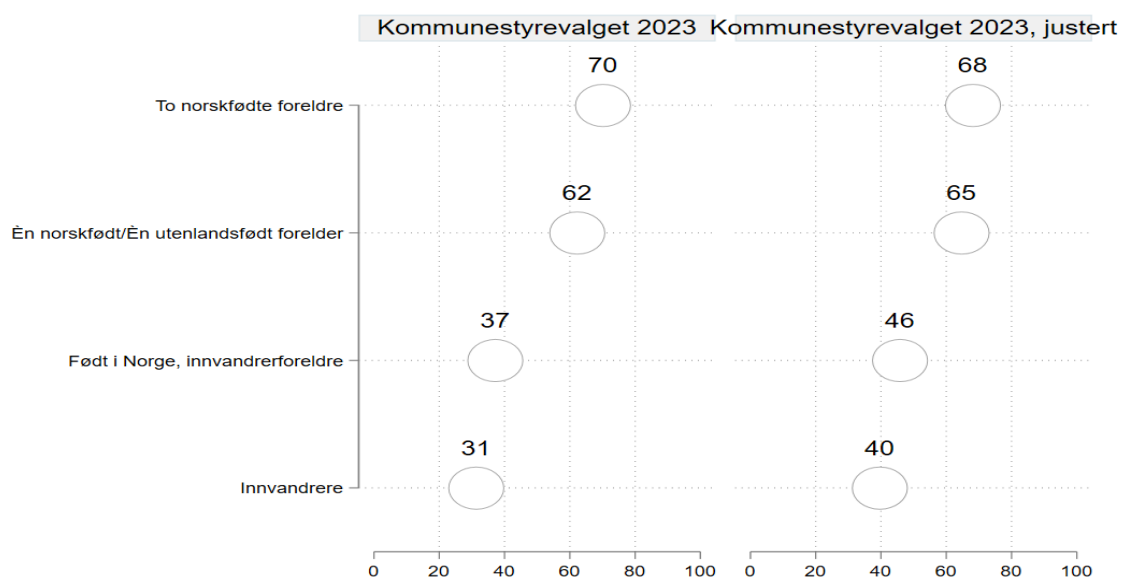
Danmark	77	3829		0	3829
Romania	56	1745	67	1799	3544
Palestina	37	2851			2851
Myanmar	57	2698			2698
Finland	73	1498	80	1165	2663
Norge			82	2643	2643
Serbia	43	2441			2441
Sudan	43	2200			2200
Brasil	57	2165			2165
Kroatia	38	2125			2125
Makedonia			56	1798	1798
Nord-Makedonia	34	1778			1778

Tabell A.5 Valgdeltakelse og antall stemmeberettigete blant Innvandrere i Norge og Sverige etter opprinnelsesland, 2021 og 2022.

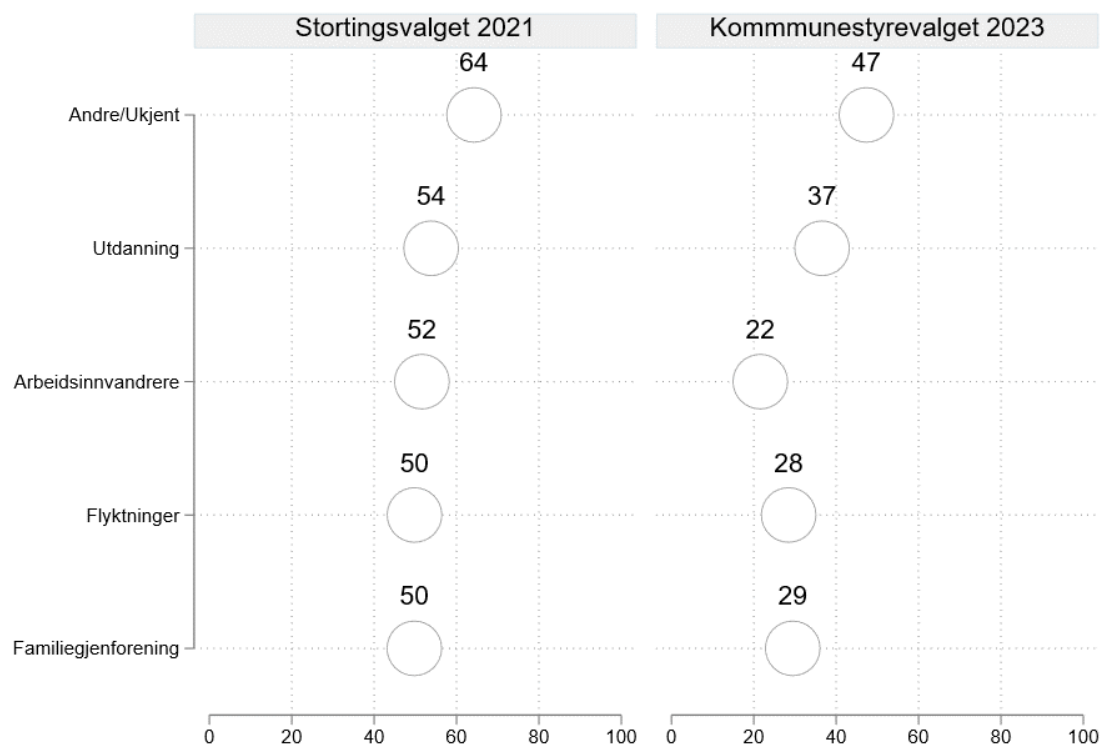
Data fra Norge er innhentet i 2021, ved valg til stortinget, mens data fra Sverige er innhentet i 2022, ved valget til Riksdagen. Tabellen viser bare tall for norske eller svenske statsborgere som ble født i utlandet (innvandrere/«utrikes fødte») og er dermed ikke direkte sammenlignbare med tallene fra tabell 1. Gruppene fra hvert land er sortert etter høyeste antall stemmeberettigete i begge land, og ekskluderer grupper med færre enn 1000 stemmeberettigete i enten Norge eller Sverige. Tallene fra Sverige er rundet av til 100-tall. Data fra Sverige er hentet fra SCB (2023, s. 93-96).

	Norge (2021)		Sverige (2022)		Begge land
Land	Valgdeltakelse (prosent)	Stemmeberettigete	Valgdeltakelse (prosent)	Stemmeberettigete	Stemmeberettigete
Irak	39	19436	60	118300	137736
Syria	41	3981	60	102100	106081
Finland	72.9	1498	78	100300	101798
Iran	49	13919	69	61100	75019
Somalia	46	21702	67	42200	63902
Bosnia-Hercegovina	47	10058	65	51300	61358
Polen	55	6387	64	46100	52487
Tyrkia	41	8595	64	38800	47395
Thailand	59	10278	68	33200	43478
Afghanistan	44	11116	66	21900	33016
Tyskland	69	3557	80	24500	28057
Chile	59	4210	77	23000	27210
Libanon	42	1629	66	24200	25829
Eritrea	47	10243	67	15500	25743
Russland	47	9609	63	15200	24809
Vietnam	45	12279	52	12500	24779
Pakistan	51	15930	65	8300	24230
Filippinene	57	12357	70	11400	23757
Danmark	77	3829	82	18100	21929
India	61	5844	77	16000	21844
Etiopia	51	5046	68	13600	18646
Romania	56	1745	62	16300	18045
Storbritannia	78	2238	80	15700	17938
Kina	40	4175	64	12400	16575
Norge			83	14500	14500
Kosovo	30	8402	45	5900	14302
Sri Lanka	63	7617	80	6300	13917
USA	73	2162	79	11700	13862
Marokko	43	4804	58	8300	13104
Serbia	43	2441	44	7500	9941
Ukraina	56	2605	67	5900	8505
Brasil	57	2165	73	6100	8265
Kroatia	38	2125	60	5800	7925
Peru			71	6400	6400

Bulgaria	51	1062	62	5100	6162
Palestina	37	2851	58	3000	5851
Sverige	77	5836			5836
Sudan	43	2200	64	2400	4600
Myanmar	57	2698	64	1200	3898
Litauen	52	1244	64	2400	3644
Kenya	49	1124	65	2500	3624
Ghana	50	1274	54	1900	3174

Panel A: Stortingsvalget 2021**Panel B: Kommunestyrevalget 2023**

Figur A.6 Valgdeltakelse blant innvandrere og majoritetsbefolkningen (ujustert og justert).

Figur A.7. Valgdeltakelse etter justering for sammensetningseffekter i stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023 gruppert etter innvandringsgrunn (N, se figur 3).

NORCE Research AS
Postboks 22 Nygårdstangen
5838 Bergen, Norway

E-POST post@norce-research.no

WEB norce-research.no

TEL +47 56 10 70 00

ORG NO 919 408 049

